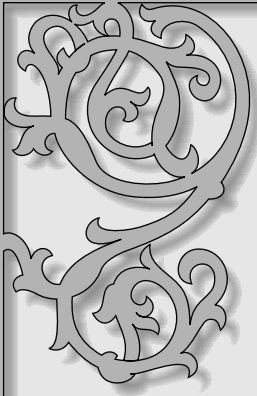

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

III. évf.
1. szám

A TARTALOMBÓL:

A sárospataki
országos református
tanévnyitón
elhangzott beszédek

Új intézményeink
bemutakozása

Tegyünk valamit a
Golgotáért!
– a Munkácsy-kép sorsa

Gondolatok intézmény
és fenntartó
kapcsolatáról

Református diáknak lenni kitüntetés

Orbán Viktor

Mélyen Tisztelt Püspök és Főgondnok Urak! Tisztelt Igazgatók! Hölgyeim és Uraim! Kedves Sárospataki Diákok!

A II. világháború kitörése után, az angol és a német hadvezetés között született egy megállapodás, mely szerint a német bombázók elkerültek Oxfordot és Cambridge-t, cserébe az angol légierő is megkíméli Heidelberget és Göttingent.

Itt, Közép-Európában más soruk van a szellemi műhelyeknek. Ezek a műhelyek mindig szálkát jelentettek az idegen hatalmak szemében. Itt, amit a bomba megkímélt, azt a megszállók és csendestársaik egyszerűen bezáratták.

Igaz ez erre a 470 éves kollégiumra, hiába szerepeltek az osztálynaplóban olyan nevek, mint Kazinczy Ferenc, Szemere Bertalan vagy éppen Kossuth Lajos, hiába kerültek ki ezek közül a falak közül prédikátorok, költők, jurátusok és tanítók ezrei.

Nem mindegy, hogy milyen és melyik iskolába jár az ember.

Szerencsés az ifjú, aki erre már iskolaévei alatt rájön. De a többség inkább csak visszatekintve ismeri fel a gimnázium jelentőségét életében. Sokan vagyunk ezzel így. Aki jó, nemes iskolába járt, az egy kicsit mindig diákja marad az elhagyott Alma-Mater-nek. Patak, Pápa, Debrecen – ilyen iskolái hazánknak.

Nyolcvan-kilencven éves nemzetközi híró tudósok szájából lehet bemutatkozásakor első, legfontosabb közlésként hallani: pataki vagy éppen pápai diák voltam.

Pataki, pápai vagy debreceni di-

áknak lenni, de bővíthetjük a kört: református iskola diákjának lenni nem egyszerűen négy, hat vagy nyolc év tanulást jelent, hanem életformát, habitust, egy sajátos, magyar világintézetet. Amit itt Önök a tudáson túl nevelésben, hitben, nemzeti öntudatban kapnak, életük végéig Önökkel marad, akkor is, ha ma még, s holnap a reggeli vizsga fontosabbnak tűnik. Lehet, hogy lázadnak ellene, s ez így természetes. Lehet, hogy először megkérdőjelezzik: ez így nem jó. De ha hiteles a református nevelés, akkor-előbb, utóbb második természetükké válik, amit itt kapnak.

Emlékszem, egyetemi kollégistaként találkoztam először olyan diáktársakkal, akik egyházi gimnáziumban érettségiztek. A nyolcvanas években nem voltak sokan ebben az országban. De azok a kevesek kiváltságnak érezték, hogy református vagy éppen bencés diákok lehettek, a kommunista rendszer ellenére. Ma Önök többen lehetnek, hála Istennek, egyre többen. Örömmel nézgettem a számokat, a mai napra készülve. Szinte a csodával határos, ahogyan a negyven évvel korábban elszakított fonalat 1990 után felvet-

ték. Nem véletlenül éppen azok, akik akkor is pataki és pápai diákok maradtak, amikor bezárták a pataki, a pápai, meg a többi egyházi iskolát. Ma Önök sokkal többen vannak, mint húsz, tíz vagy akár négy évvel ezelőtt. De református diáknak lenni ma is kitüntetés.

Miben áll az Önök helyzetének kivételessége?

Ha jól megtanulják, ha második természetükké válik, akkor fontos igazságokat képviselhetnek majd, melyekre a jövőben igen nagy szüksége lesz mindannyiunknak. Ha valóban fölfelé akarunk építkezni.

Leghatásosabban iskoláik jelmondatai fejezik ki ezt. „Istennek, hazának, tudománynak” – hirdeti a pápai iskola jelszava. A tudomány és a haza jövője bizony attól függ, hogy ez a három együtt marad-e az új évezredben.

„Téher alatt nő a pálma” – tanítják Kecskeméten akkor is, amikor ma kordivatok, hamis jelszavak hirdetik: a terhek azért vannak, hogy megsza- baduljunk tőlük.

„Imádkozzál és dolgozzál!” – Debrecen és a bencések jelszava az emberi alkotás határaitra figyelmeztet.

„Három fáklyám ég: hit, haza, emberiség!” – Ezt pedig itt Patakon tanítják a diákoknak.

Református diáknak lenni kitüntetés. Ha Önök nem adják tovább azokat az igazságokat, amelyeket ezek a mondatok rejtenek, akkor szegényebb lesz ez az ország, hiányozni fog belőle valami.

Az igazságokat örökké ismételni kell, mert a hazugságokat is örökké ismétlik.

„Elkötelezett intézményeink”

dr. Kálmán Attila

Tizenegyedik alkalommal tartjuk mi, újraindult magyarországi református iskolák közös tanévnyitó ünnepélyünket.

Üzenetértéke van annak, hogy az elsón, 1991-ben, Pápán Antall József miniszterelnök úr volt az ünnepi szónok, s most a második évtized első tanévnyitóján ismét miniszterelnököt köszönhetünk. Ez azt jelzi, hogy megbecsüli törekvéseinket. Köszönjük.

Az első tíz év a talpraállás időszaka volt. Sok nehézséggel, küzdelemmel, de még több örömmel és szép eredménnyel. Mindenért egyedül Istené a dicsőség, de köszönetet kell mondanunk mindazoknak a pedagógusoknak, lelkipásztoroknak, hazai és külföldi gyülekezeteknek, szülőknak, diákoknak, öregdiákoknak és nem utolsósorban parlamenti, kormányzati és önkormányzati képviselőknek, tisztségviselőknek, akik segítették ezt a talpraállást.

Öröm számunkra, hogy nem

csak hazánkban, hanem – ha sokkal nehezebb körülmények között is, de – Erdélyben, Kárpátalján és Felvidéken is újraindultak magyar református iskolák. Az pedig külön öröm, hogy a magyarországi és a határon túli iskoláink tanárai, diákjai rendszeresen találkoznak egymással, erősödnek egymás hite és segítése által.

Szeretettel köszöntöm a Kárpát-medence valamennyi magyar református óvodájának – iskolájának a küldöttségét és rajtuk keresztül mindazokat is, akik ma nem tudtak eljönni.

Kell, hogy a most kezdődő második évtized egyházi iskoláink, s azon belül a református oktatási intézmények megerősödésének, minőségi és lelki megújulásának időszaka legyen.

Tavaly – Törökszentmiklóson – a tanévnyitó ünnepélyen azt hangsúlyoztam, hogy az egyházi iskola nyíltan vállalja, hogy konzervatív intézmény. Ez nem valamiféle mara-

diságot jelent, hanem csupán annyit, hogy kipróbált értékrendszert és ismeretanyagot kívánunk közvetíteni, bevált módszerekkel.

Most azt kívánom hangsúlyozni, hogy az egyházi iskola nyíltan vállalja, hogy elkötelezett intézmény. Nem csupán a szélesebb körben elfogadott emberi, polgári értékek mellett kötelezte el magát, hanem a keresztyén és nemzeti értékek mellett is.

Meggyőződésem, hogy értéksemleges, s azon belül világnézetileg semleges iskola nincs. Ha ugyanis egy iskola értéksemlegesnek hirdetve magát távoltartja magától a különböző ideológiai-politikai-társadalmi-világnézeti hatásokat, akkor konzerválja a jelenlegi helyzetét, amely sok esetben marxista-ateista propagandával szennyezett légkört is jelent. Ha pedig egy iskola az értéksemlegességére hivatkozva kítárja kapuit mindenféle áramlat előtt, ha túl sokat enged a nemegyszer kisebb ellenállás irányában húzó szülői és diákköveteléseknek, akkor az előbb-utóbb anarchiához, káoszhoz vezethet.

Keresztyén ember a gyermeket – adottságaival együtt – Isten ajándékának tekinti. Aki ennek tudatában vállalkozik a fiatalok nevelésére, formálására az a teremtő Isten munkatársa kíván lenni. Ezért meggyőződésem, hogy hivatásunk, sőt küldetésünk hatékony végzéséhez nem csupán alapos felkészültségre van szükségünk, hanem Isten szándékainak és teremtményeinek igen alapos ismeretére is.

Alázatra, nyitott szívű beszélgetésekre diákjainkkal és szüleikkel, valamint kollégáinkkal és mindenekelőtt sok-sok imára egyedül és az említettekkel közösségben egyaránt.

A világ legértékesebbjével, az emberi testtel-lélelkel-értelemmel foglalkozunk, mégpedig a legfogékonyabb korokban. Éppen ezért a szülőket és a pedagógusokat – bármilyen sok gondjuk is van – nem sajnálni, hanem irigyelni kell.

Ma Magyarországon az iskolák zöme éles harcot vív egymással a diákokért. Egyre korábban akarják bevezetni az idegen nyelvek vagy a számítástechnika oktatását. („Készéttel” akarják tömni a gyerekeket, ahelyett, hogy megtanítanák őket „főzni”.) Az egyházi iskola ne a tanulók túlterhelésével akarjon kitűnni, hanem azzal, hogy jobban odafigyel rájuk, harmonikus testi-lelki-szellemi fejlődésükre, s azzal, hogy a praktikus ismeretek mellett fokozott figyelmet fordít olyan sokak szerint „kevésbé lényeges” dolgokra, mint a hit- és erkölcstan, a pszichológia vagy a különböző művészetek oktatása. És fokozott figyelmet fordít a hátrányos helyzetben élő tehetséges diákokra. Gondolok itt elsősorban olyan kistelepüléseken vagy roma családokban élő gyerekekre, akik akarnának és tudnának tanulni, ha megfelelő kollégiumokba kerülnének.

Évtizedekig sóvárogva vártunk a demokráciára. Arra, hogy bárki, bármiről, bármikor, bátran elmondhassa a véleményét. Sajnos túl korán húzták fel a zsilipeket. Előbb meg kellett volna tisztítani a medreket, kiépíteni a szükséges gátakat, elfogadtatni a játékszabályokat. Mivel ezek elmaradtak: túl nagy a hangzavar, csak kevesen tudnak tájékozódni az egymásnak ellentmondó igazságok és rágalmak között.

Az egyházaknak nem szabad részt vállalni a pártküzdelmekben, a reklám- és rágalomhadjáratokban, de segítenie kell híveiket, az egyházi iskoláknak pedig a diákjaikat a tájékozódásban, az eligazodásban. Abban, hogy meg tudják különböztetni egymástól, hogy mi az ami tény és mi az, ami csak vélemény.

Azaz nem elég megtanítani a fiataljainkat futballozni, hanem azt is tudatosítani kell bennük, hogy melyik a mi kapunk. Kiket kell „leszerelni” és kikkel „együttműködni”.

Az ötödik parancsolat szerint: „Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad tenéked”. Mai önpusztító korunkban ezt a követelményt ki kellene egészíteni a másik irányban is: tiszteld gyermekeidet és unokáidat is, hogy ők is hosszú ideig élhessenek ezen a földön. Ennek érdekében őrizd meg a természetet, földünk termőképességét, levegőnk, vizeink tisztaságát, és őrizd meg önmagad egészségét dohánytól, alkoholtól, kábítószerektől, túlhajszolt egészségtelen életmódtól azért is, hogy egészséges utódokat tudj nemzeni, szülni, és neveld bölcsen, tehát szeretettel, de szigorral gyermekeidet, tanítványaidat, hogy ne pusztítsák el idő előtt egymást és önmagukat.

Sokan azt mondják, hogy a mai fiataloknak nincsenek példaképeik. Sokkal rosszabb a helyzet: mi vagyunk a példaképeik - hívta fel rá a figyelmet Döbrössy Lajos bátyám, egykori tatai lelkipásztor. Ennek tudatában kell vállalnunk a felelősséget Isten és ember előtt minden gondolatunkért, szavunkért, cselekedetünkért, mulasztásunkért.

A külvilág azt harsogja: „Habszold az élvezeteket! Valósítsd meg önmagadat!” Jézus Krisztus példája és a keresztyén élettapasztalat pe-

dig azt bizonyítja, hogy igazán csak azok boldogok, akik, ha kell, tudnak uralkodni önmagukon és áldozatot vállalni másokért.

Merjük azt is megfogalmazni, hogy református iskoláink egyik legfontosabb feladata leendő lelkipásztorok és presbiterok hitének és tudásának megalapozása. Ma már négy, különböző arculatú teológiánk van és azok nem csupán gyülekezeti lelkészeket képeznek, hanem olyan hitoktatókat, lelkigondozókat is, akik iskolákban, kórházakban, a hadseregben, börtönökben vagy egyéb missziókban szolgálnak. Reményeink szerint ez a nagyon nehéz de csodaszép küldetés egyre sokszínűbbé és ezáltal vonzóbbá is válik. Ugyanakkor szeretnénk, ha egyházunkban gyakorlattá is válna a sokszor emlegetett „egyetemes papság elve”, valamint a „zsinat-presbiteri elv”. Mindkettő élő hitű, elkötelezett és jól felkészült presbitereket, gyülekezeti munkásokat feltételez. Az ő felkészítésük is fontos kötelességünk.

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében a magyarországi református nevelési-oktatási intézmények 2001/2002. tanévét megnyitom.

Szentháromság Istenünk áldását kérem mindazok életére, szolgálataira, akik ezekben nemes céljaink megvalósításán fáradoznak.

Négy év mérlege

Papp Kornél

Szeretettel köszöntjük Kedves Vendégeinket a *Magyarországi Református Egyház közoktatási intézményeinek tanévnyitóján*, a 2001/02. tanév kezdetén. Iskolarendszerünk újjáteremtése után 1995. óta szervezi meg egyházunk zsinati vezetése az *Országos Református Tanévnyitót*. Budapest [1995], Debrecen [1996], Miskolc [1997], Kaposvár [1998], Kecskemét [1999] és Törökszentmiklós [2000] után idén a 470 esztendő *Sárospataki Református Kollégium* ad otthont rendezvényünknek.

Az *Országos Református Tanévnyitót* 1998 óta minden évben megtisztelti jelenlétével és figyelmével a *Magyar Köztársaság Kormányának* képviselője. *Dr. Pálinkás József* oktatási miniszter [1998-ban politikai államtitkár], *Pokorni Zoltán* oktatási miniszter [1999] és *dr. Stumpf István* kancelláriaminiszter [2000] után 2001-ben köszöntjük országos tanévnyitónkon *dr. Orbán Viktor* miniszterelnök urat.

Miniszterelnök Úr jelenléte alkalmat ad arra, hogy visszatekintsünk oktatási rendszerünk utolsó négy esztendejének nagy kihívásaira és eredményeire.

1994. után az egyházi ingatlanok visszaadása, a hitoktatási óradíjak folyósítása, egyáltalán az egyházi tevékenységek állami támogatása csökkent, akadozott, vagy el is maradt. Az egyházi iskoláztatás és a hittanoktatás elsorvasztását az 1998-as választások során hatalomra kerülő polgári kormány állította meg. 1998. december 8-án sor került a **Kormány és a Magyarországi Református Egyház közötti megállapodás megkötésére**,

melynek értelmében „*a Református Egyház oktatási-nevelési... intézményei tevékenységük után a hasonló feladatot ellátó állami és önkormányzati intézményekkel mindenben azonos támogatásra jogosultak... tevékenységük fejlesztésére a Kormány az állami és önkormányzati intézményekével mindenben azonos jogi, finanszírozási és pályázati feltételeket biztosít.*”

Már 1998 decemberében sor kerülhetett a **közoktatási kiegészítő támogatás alultervezésének a korrekciója**, mely számos intézmény költségvetési egyensúlyát helyreállította.

Időben ezen a ponton ki kell kitérni arra az összefogásra, ami **Kárpátalja árvíz sújtotta népe** felé irányult 1998 novemberében-decemberében. Egyházunk iskolaügyi vezetésének felhívására 32 református gyülekezet és iskola 815 gyermeket fogadott be 2-2 hétre. A **vendéglátó családok között tisztelhattük dr. Orbán Viktor miniszterelnök úr családját is**. Köszönet érte! Azóta az immár 4 kárpátaljai református líceum megerősítésén fáradozunk. 24 intézményünk fenntartója vesz részt abban az akcióban, mellyel negyedévente pénzügyi támogatást nyújtunk az intézmények felszereltségének javításához.

1999. január 14-én kötötte meg a **megállapodást az Oktatási Minisztérium és a MRE a szakmai szolgáltatások szervezéséről** a református iskolarendszerben. A megállapodás értelmében a MRE vállalta, hogy a **Református Pedagógiai Intézet** ellátja a pedagógiai szakmai szolgáltatásokat a református intézményekben. Az **Oktatási Minisztérium** vállalta, hogy a ta-

nulói létszám alapján támogatásban részesíti ezt a tevékenységet, s pályázataiban során egyenlő eséllyel indulhatnak a megállapodásban megjelölt egyházi szakmai szolgáltatók.

1999-ben került sor a közoktatásról szóló 1993/LXXIX. törvény módosítására. A történelmi egyházak számára a legfontosabb eredménye a törvénymódosításnak az volt, hogy az új közoktatási intézmények - **függetlenül attól, hogy milyen ingatlanban működnek - egyoldalú nyilatkozatban vállalhatják az önkormányzati közfeladat ellátását** (81. § (11)). A törvénymódosítás eredményeként lehetőség nyílik arra, hogy – szülői igény esetén – sor kerülhessen önkormányzati intézmények átvételére is. Ez esetben a fenntartónak rendelkeznie kell az egyházak országos vezetése, nyilatkozattételre jogosult szerve [a MRE esetében a *Zsinat Elnöksége*] garanciát biztosító támogató nyilatkozatával.

A Kormány ígéretének megfelelően 2000. január 1-jével **megváltozott az előlegfinanszírozási rendszer**, ami az egyházak részéről üdvözlendő lépés. Az aktuális (előző) létszámadatok és az új normatívák szerint történhet minden költségvetési év kezdetén az állami támogatások folyósítása, ami az intézményműködtetés biztonságát teremti meg.

A Közoktatási Törvény 1999. évi módosítása következtében a Kormánnyal közoktatási feladatok ellátására is kiterjedő megállapodást kötő egyházak esetében **az oktatási miniszter** - az egyházi jogi személy megkeresésére - **közoktatási megállapodást köt a pedagógiai szak-**

szolgálatokra vonatkozóan [81. § (12)]. A szakmai szolgáltatások megindítása (1994) után így Zsinatunk 2000. május 5-én megalapíthatta – az egyházak között elsőként – a **Református Pedagógiai Szakszolgálatot**, mely az országos ellátás kiépítésén fáradozhat. A közoktatási megállapodás megkötésére 2001 áprilisában került sor.

A polgári kormányzat bizonyította, hogy követi a XIX. század második felének egyházi iskolákkal kapcsolatos politikáját: tudniillik az állam és az egyház szervezeti szétválásával párhuzamosan állami eszközökkel is erősíti a bevett történelmi egyházak és a társadalom kapcsolatát. A XIX. századi politikusok tisztában voltak az azzal a szellemi, erkölcsi erővel, amit az egyházak jelentettek. Reméljük, hogy XXI. század elején is tudatosult, hogy a magyar társadalom megújításában az egyházi s benne a református közoktatásügynek pótolhatatlan szerepe van.

Református oktatáspolitikánk viszont éppen ezért figyelemmel kíséri az állami oktatáspolitikai alakulását, s vele párhuzamosan megteszi az apró lépéseket:

minőségbiztosítás – továbbképzések szervezése [1995-], a szaktanácsadói rendszer kiépítése [1998-];

módszerfejlesztés – új mintatantervek és tankönyvek kiadása [1997-];

a minőségi munka elismerése – pedagógus kitüntetések alapítása [1999] (*Makkai Sándor-díj, Imre Sándor-díj*);

esélyegyenlőség biztosítása – a *Református Tehetséggondozó Alapítvány* létrehozása [1999], tehetséggondozó táborok szervezése [1995-];

kerettantervek kiadása – a Református Hittanoktatási Kerettanterv [2000] valamint a Református Általános Iskolai Kerettanterv [2001] hatályba lépése 2001. szeptember 1-jével;

az elszámolási rend átláthatóvá tétele a finanszírozásban – a közoktatási kiegészítő támogatás közvetlen utalása a fenntartókhoz [2000], a hites könyvvizsgálat bevezetése [2000];

Mit mulasztott el a református iskolarendszer az 1998-2001. közötti időszakban? Nem készültek olyan közép- és hosszútávú nevelési programok, melyek mögé egy emberként felsorakozhat az állami és egyházi oktatáspolitikai. Ilyen program lehetne új **körzeti iskolák létrehozása a kistérségi iskolák létrehozása a majosházi minta alapján, vagy a szakképzés országos megszervezése illetve a partikula rendszer felélesztése tagintézmények**

bevonásával, de mindezek csak a minisztériumokban [GM, NKÖM, OM] keltenek fel érdeklődést. Létrehozásuknak belső akadályai vannak.

Mindezen gondolatok után, az **évszázad első teljes tanévének nyitányán minden református oktatási intézmény munkájára Isten gazdag áldását kérjük**. Köszöntjük országos tanévnyitónkon új intézményeinket: a *Febér Kavics Kelenföldi Református Óvodát* (Budapest), a *Bárka Református Óvodát* (Makó), a *Szeremlei Sámuel Református Óvodát* (Hódmezővásárhely), a *Jókai Mór Református Általános és Alapfokú Művészeti Iskolát* (Miskolc), a *Kálvin János Református Általános Iskolát* (Mátészalka) és a *Kunmadarasi Református Általános Iskolát*. Létrejövetelükkel intézményhálózatunk összetétele az **ellátott közoktatási feladat alapján:**

Köszönjük a Miniszterelnök Úr megtisztelő érdeklődését oktatási rendszerünk iránt. Reményünket fejezzük ki, hogy következő tanévnyitóinkon ismét vendégül láthatjuk a polgári kormány képviselőit s Miniszterelnök Urat.

A fenti beszédek közzé tettek Sárospatakon, a református iskolák országos tanévnyitóján 2001. augusztus 27-én.

	Óvoda	Általános iskola	Középiskola	Szakisola és szakképzés	Alapfokú művészeti oktatás	Egészségügyi-gyógypedagógiai ellátás	Nem önálló internátus	Szakszolgálat	Szakmai szolgáltatás	Összesen
DM	10	14	11	3	2	-	11	-	-	51
DT	1	1	3	-	2	-	3	-	-	10
TI	1	4	2	-	-	-	2	-	-	9
TT	7	24	7	2	1	1	7	-	-	49
Zs	-	-	-	-	-	4	-	1	1	6
Ö	19	43	23	5	6	5	23	1	1	126

Bemutatkozik a Szeremlei Sámuel Református Óvoda

Kása Ferenc

Szeremlei Sámuel Református Óvoda 2001. szeptember 1-jén kezdte meg működését. Fenntartója a *Hódmezővásárhely-Újtemplomi Református Egyházközség* (6800 Hódmezővásárhely, Kálvin tér 5.), a fenntartó képviselője nagytiszteletű *Kása Ferenc* lelkész-igazgató, szakmai vezető *Tóthné Mobos Erika*, helyettes szakmai vezető *Alostáné Marton Judit*.

Ezzel városunkban teljessé vált a református közoktatási intézmények sora, hiszen a *Bethlen Gábor Református Gimnázium* és a *Szőnyi Benjámin Református Általános Iskola* mellett a *Szeremlei Sámuel Református Óvoda* is megkezdte működését.

Intézményünk 1953 óta működik óvodaként. Kezdetben két cso-

portos volt, majd a szolgálati lakások átalakításával, az épület bővítésével 1981-ben került jelenlegi állapotába. Húsz éve öt óvodai csoportban 120-140 gyermek nevelése történik. Az óvoda épülete a belváros szélén helyezkedik el. A tágas csoportszobák kiválóan szolgálják az óvoda feladatainak megvalósítását. Nem nagy, de a hatalmas lomboktól árnyas udvaron szép kiviteli fa játszótér és vízforgató medence teszi szebbé a gyermekek óvodai életét.

A nevelőtestület átlagéletkora a negyvenhez van közelebb. A szakképzett óvodapedagógusok 10-20 éve dolgoznak együtt; összetartozásukat bizonyítja, hogy a fenntartó változása után is kivétel nélkül mind itt marad-

tak a munkatársak.

Már 1994 óta tudtuk, hogy a *Református Egyház* igényt tart jogos tulajdonára, és óvodaként kívánja tovább működtetni az intézményt. A nevelőtestület felkészült a változásra, azt kértük, hogy szakmai értékeinket, hagyományainkat megtarthassuk. A szülők megértéssel fogadták a fenntartó változását, amelyben jelentős szerepe volt a nevelőtestületnek. A szülők töretlen bizalmát mi sem igazolja jobban, mint a beíratott gyermekek sokévi átlagot felülmúló létszáma.

Pedagógiai programunk elkészítéséhez felhasználjuk a Református Pedagógiai Intézet *A református óvodai nevelés keretprogramja - A református keresztyén hittantanítás óvodai programja* kiadványát.

A miskolci református Jókai kezdetei

Sólyom Uzonka

Egyházközségi kezdeményezés
A *Miskolc-Tetemvári Református Egyházközség* 2000-ben felajánlotta a városnak, hogy részt vállal közfeladatok ellátásában, elsősorban egy közoktatási intézmény működtetésével. A presbitérium vezetősége tárgyalásokat kezdett *Kobold Tamás* polgármesterrel, *Alakszainé Dr. Oláh Annamária* alpolgármester asszonnyal, az oktatási bizottsággal, *Nyíró Pál* önkormányzati képviselővel, valamint az iskola vezetésével. Az akkori fenntartó nyitottságát fejezte ki egy esetleges egyházi működtetés felé.

Egyeztetési folyamat

Az 1999/2000. évi tanév végén az egyház képviselői szülői és nevelői fórumokon hallgatták meg az érintettek véleményét javaslatukról. Mind a pedagógusok, mind a szülők, mind pedig az iskolások érdeklődést mutattak a változás iránt.

A 2000/2001-es tanévben tovább folytatódtak a megbeszélések, a szülői értekezletek és az önkormányzati egyeztetések. Az egyházi felettes hatóság, a *Tiszáninneni Református Egyházközség* püspöke, *Dr. Mészáros István* és főgondnoka, *D. Szabó Dá-*

niel áldását adta a presbitérium kezdeményezésére.

2001 tavaszán kirajzolódtak a Jókai iskola átadásának – átvételének körvonalai. A részletek tisztázása után az önkormányzat képviselőtestülete 26:17 arányban igennel szavazott az átadásra. A birtokbavétel időpontját augusztus 16-ra tűzték ki.

Iskolaalapító intézkedések

A presbitérium döntött az átvétel anyagi feltételeiről és a legszükségesebb karbantartási munkákról,

valamint az átvett ingatlan őrszolgálatának biztosításáról. Az igazgatói feladatkör ellátásával – figyelembe véve a tantestület állásfoglalását – Dr. Kádár Péter lelkipásztort bízta meg. Az Igazgatótanács elnökévé Szilágyi István Levente egyházközségi főgondnokot, az Iskolatanács elnökévé Dr. Benke László missziói gondnokot nevezte ki. Az új igazgató a nevelőtestület véleményét figyelembe véve a korábbi igazgatóhelyetteseket, Németh Bertalannét (szervezeti helyettes) és Pazár Évát (pedagógiai helyettes) bízta meg a vezetői részfeladatkörök ellátásával.

Alaptevékenységek az iskolában

A 2001/2002-es tanévvel a Jókai Mór Református Általános és Alapfokú Művészeti Iskola 461 tanulóval, 41 pedagógussal és 19 más képesítésű alkalmazottal kezdte meg munkáját. Az iskola megújult munkájában továbbra is hangsúlyt kap az anyanyelv, a magyar irodalom, az idegennyelv oktatása, a kommunikációs készségfejlesztés, a drámapedagógia, valamint a testedzés és az egyéb lelki–szellemi (zenei, képzőművészeti, mozgáskultúrához szükséges) készségek fejlesztése. Komolyan vesszük a képzőművészeti tárgyak színvonalas oktatását. Emellett osztályozott tantárgyként foglalkozunk a kötelezően választható hittan vagy etika tanításával. A római katolikus, a református és a görög katolikus hitvallás szerinti hitoktatás párhuzamosan folyik.

A gyermekek az alsó tagozatban iskolaott-

honos és napközis, a felső tagozatban tanulószobás ellátást kapnak, amelyhez saját étkezdét működtetünk. A környék kismamáái és nyugdíjasai szívesen fogyasztják a Jókai konyháján főzött ebédet.

Az első tanév

Az évnyitó ünnepségen, 2001. szeptember 2-án St. Martin és a Pom–Pom együttes műsora biztosította az élményszerű évkezdetet. Az első tanítási nap hétnyitó istentiszteletén mintegy 430 diák vett részt – szülők és nevelők kíséretében – az év áldásaiért imádkozva. A munkahetet ettől fogva reggeli áhítat kezdi meg, és a hittanóra–etikaóra léleképítő gondolatai zárják.

Eszmei céljaink

Megkezdett tanévünk fő célja a tehetség, a készségek föltárása, a szellemi kincskeresés, a „13 T” pedagógiai programja alapján. Ennek kulcsszavai: *talentum, tanítvány, társadalom, tehetség, teljesítőképesség, türelem, tudás, technika, teljesség, tradíció,*

tanulás, tisztelet, törekvés. Hogy az ezekre az értékekre épülő programunkat a gyermekekkel együtt megvalósíthassuk, nyugodt, türelmes és szeretetteljes légkörre van szükségünk az iskolában. Az „isteni növéssterv” és az „erkölcsi hang megkövetése” (Németh László) a magyar pedagógia legnemesebb és leginkább előremutató törekvései szerint annak az Úrnak lehetünk munkatársai, aki a növekedést adja gyermeknek és felnőttnek.

Pedagógiai programunk bevezetője

“Az élet célja persze az, hogy az ember végigmenjen minden fokán, s valamit termeljen közben. Mint a diófa, s olyan tökéletesen, mint egy diófa, miközben a csemetéből egy egész susogó világ lesz.

Ez a vegetatív üdvözülés, és ez az isteni is. Megőrizni a belénk rejtett növésstervet, és megkövetni az erkölcsi hangot, az Istent.”

(Németh László)

„Istennek, hazának, tudománynak!” – áll újra előttünk, egyetem és akadémia büszke homlokzatára való jelül, *Jókaink* jelmondata. Az elmúlt kor ugyan maltert, vasat, betont öntött e szavakra, meg lehet, épp így állták jobban a savas idők marását. E szavaknál ma újra meg kell emelni a hangunkat. Mert amit jelentenek, az emelkedik, emel magasra.

„Istennek, hazának, tudománynak!” – nem túlzás ezt írni egy tizenhat évesen újjászülető általános iskola jövőjének homlokára? Az örökérvényű mindig új és időszerű. Így lesz azzá ma is a „növelés” *Karácsony* Sándor és *Imre* Sándor szerinti magyar–egyetemes gondolata, épp a kisebbek között. Mert igazán nagyokká a legkisebbek lehetnek. Aki pedig közéjük hajol, az emel és emelkedik magasra.

„Istennek, hazának, tudománynak!” – az ősi hagyaték szövetsége az új tudással hűséges, erős gyökerekkel fogószik az anyaország, az anyaszentegyház, az anyaföld, az anyanyelv mélytalajába. Úgy hívják, nemzeti progresszió. Úgy hívják, protestáló hit, tiltakozó vallás. A megmaradva haladás megtartó, magyar művészete. A szelíd lélek dacos szava. *Süítő* meghajló fűszálát ma semmi nem vágná el, végre fölegyenesedhet, legfeljebb a kishitűség hajlíthatja vissza, tegnapi önmaga felé.

A „növelés” üdvtörténete ott kezdődött, ahol egy fogoly nép – jó harminchárom százada – vályogot vetve, sárban tanult fölegyenesedni. Ott folytatódott, ahol az életszavú Tanító a mustármagról beszélt. S ott folyik ma, ahol jóra, szépre, igazra szomjas nevelő-, szülő- és gyermeknemzedék ösztönösen akarja a régi-újat, a saját gyökereiből fakadó, friss

hajtást. A szív mélygyökere a sziken is csodát sarjaszt, „magától”, ahogy azt *Márk evangélista*, meg *Reményik* mondja.

Az Élet szüntelen növekszik a tökéletesség felé. Aki belébocsátja receptor–szálait, az vele együtt teljesül. Boldog az az ember, akinek része van a „növelve növekedésben,” aki soha nincs kész, mert mindig készen áll. „Növéssterv,” „erkölcsi hang” – fokról–fokra, belülről terjeszkedik kifelé. Van-e köztünk, aki kiolvassa,

akad-e, aki meghallja: ma légy több, mint tegnap voltál, s holnap mai énednél is különb lehetsz! Ha mi, idősebb gyerekek nem akarjuk önmagunk teljesedését, hogy várhatjuk el a nálunk kisebb fiúcskák, lánykák nevelkedni akarását? Ha viszont velük együtt nyújtogatjuk a nyakunkat, minden lépéssel közelebb a Telő Ország Naphercege felé, velük együtt magunk is bearanyozódunk sugarától.

Modulok az általános iskolai oktatásban

Czibula Ferencné

A NAT műveltségterületeiben megjelentek olyan „tantárgyak”, amelyekkel a gyakorló pedagógus nem, vagy csak elvétve találkozott.

Nyomai egyrészt a '78-as Tantervben témakör szinten jelentkeztek. Ilyen volt a *Könyvtári ismeretek*, a *Rajz* vagy a *Társadalmi ismeretek* a *Történelem* tantárgyakban. A *Dráma* tanítása csak a színészi-rendezői vénával rendelkező magyartanárok oktatásában kapott helyet, amikor egy-egy szépirodalmi művet vagy annak részletét „színpadra állították”, bábokkal eljátszották akár önszorgalomból, akár „Ifjúsági színpad” szakkör keretében. Leginkább azonban mint módszer volt jelen, amikor a nevelő megpróbálta sokoldalúan elsajátíttatni, rögzíteni az anyagot (dramatizálás, előadásmód, pantomim, némajáték stb.). A NAT-ban ezek a témakörök, témák egyike-másika önálló tantárggyá lépett elő. Ilyen volt a *Tánc és dráma*, a *Hon- és népismeret*, az *Egészségtan*. Modulszinten maradt a *Könyvtárismeret* az *Informatikában*, a *Mozgóképkultúra és médiaismeret* a *Vizuális kultúrában*.

Modulok és órahálójuk:

E tárgyak, modulok személyi és tárgyi feltételei nem voltak biztosítottak, tanításuk eleve megkérdőjelezhetővé vált. A *Mozgóképkultúra és médiaismeret* tanítása igen költséges tárgyi követelményeivel az ország kisiskoláiban egyáltalán nem voltak taníthatóak. Az ismeretek maximalizálása csökkentett óraszám mellett tisztavirág életű próbálkozássá változtatta az oktatást. Ugyanez volt a többi tárgy esetében is. Ki taníthatja, kinek kell tanítania a táncot, a médiaismereteket? Mivel a felsőoktatás nem készült fel a NAT tárgyainak szakemberképzésére, a tanfolyamok csupán egy-egy előadó elképzeléseit tükrözték, valamint némi és nem elégséges szakmódszer-tani útmutatásokat adtak.

A tantervi követelményeket még ott sem tudták elsajátíttatni, ahol hagyománya volt a néptáncoktatásnak, hiszen a *Tánc* tanítása sem csak erről szólt. A rajztanítást pedig egyértelműen ellehetetlenítette az a tény, hogy 37 órából még hetet a *Mozgóképkultúra és médiaismeret* vitt el.

A Kerettanterv kiemelte (szerecsésen) ezeket a tárgyakat, csök-

kentett órászámmal modulokká rendezte, hogy minden évfolyamra viszonylag arányosan jussanak. Ezek:

Tánc és dráma
Hon- és népismeret
Ember és társadalom
Mozgókép- és médiaismeret
Informatika
Egészségtan

A Kerettanterv tantárgyi célokkal, követelményekkel, témakörökkel és témákkal látta el ezeket a modulokat, meghatározta évfolyami helyüket és óraszámukat (minimum), helyenként A-, és B-variáns is közöltek. Szabad választást adtak az iskolának abban, hogy hová integrálják őket.

A szakképzés is helyel-közzel megindult, a taneszköz-lista is meghatározásra, illetve minimalizálásra került. Pályázatok segítségével próbálják a tanári és tanulói segédanyagokat biztosítani a közeljövőben.

Követelményeik azonban továbbra is fenntartják azokat a problémákat (vagy legalábbis egy részét), amelyek a NAT bevezetésekor felmerültek (pl. hová integrálja, kinek adja az iskola, hogyan értékeljen stb.).

Tánc és dráma	5. évfolyam	0,5 óra hetente
	6. évfolyam	0,5 óra hetente
Hon- és népismeret	5. évfolyam	0,5 óra hetente
	6. évfolyam	0,5 óra hetente
Informatika	6. évfolyam	0,5 óra hetente
Ember és társadalomismeret, etika	7. évfolyam	1 óra hetente
Mozgókép- és médiaismeret	8. évfolyam	1 óra hetente
Egészségtan	6. évfolyam	0,5 óra hetente
	8. évfolyam	0,5 óra hetente

Ezen feladatok megoldásában számtalan variáció lehet. Az iskola kompetens dönteni abban, hogy hová csatolja a hatodik Informatika modult, a Tánc és drámát. Minden esetben a modul óraszámával megemeli azt a tantárgyi óraszámot, ahová integrálják.

Modulokkal a 6. évfolyam a legterheltebb (4).

A modulok délutáni tanításba nem kerülhetnek át. Taníthatók

tömbösítve, folyamatosan, valamint egy adott tárgyban aktuálisan. Például: az ünnepi népszokásokat taníthatjuk húsvéti ünnepkörben a rajzban: hímes festés és előzményei, vagy a modulhoz készített tanmenetben haladva.

Ilyenkor nem biztos, hogy a téma aktuális időpontban kerül feldolgozásra.

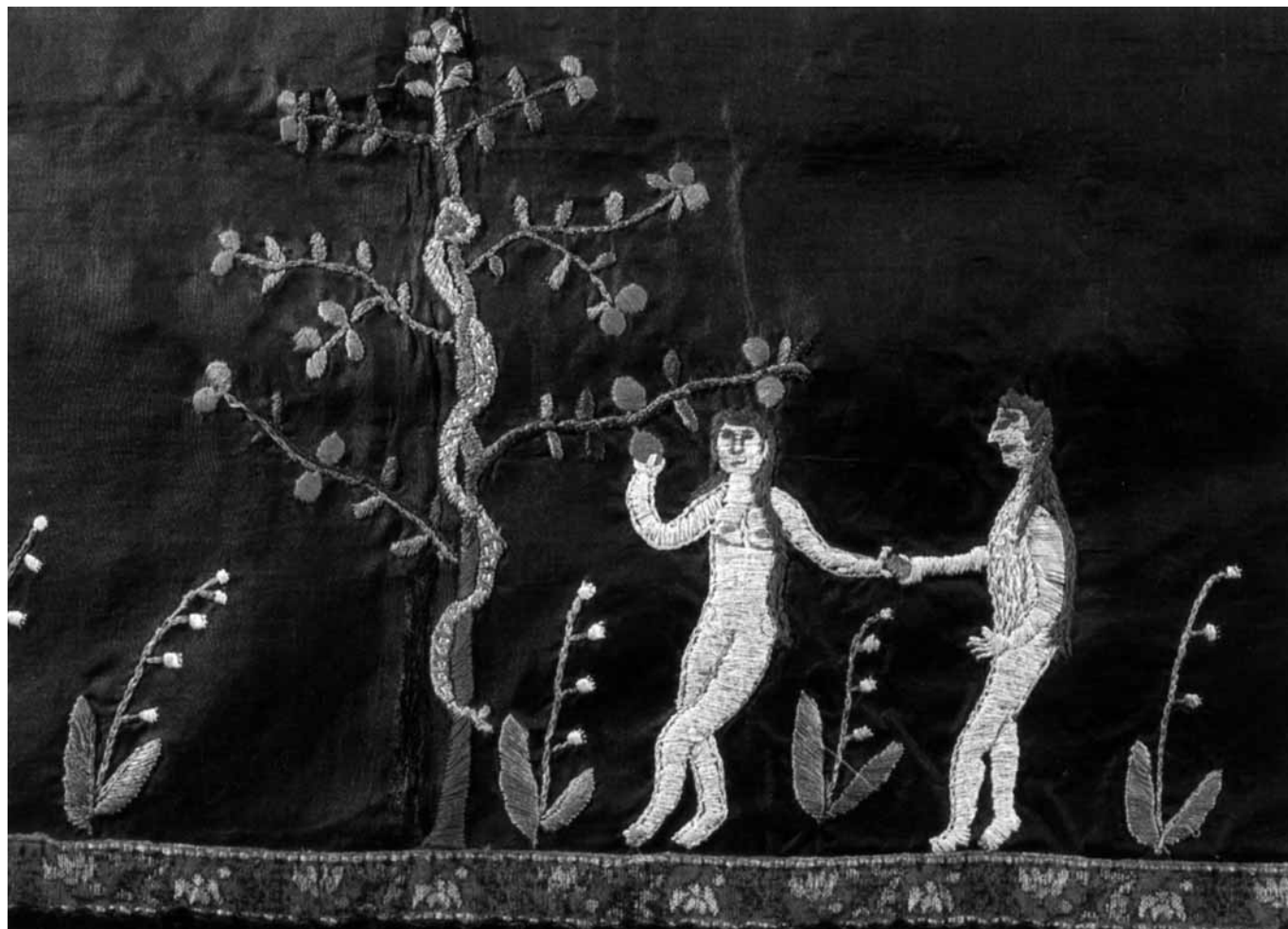
Értékelés a tantárgy jellegének megfelelően a helyi tantervben rögzítettek alapján történik: szövegesen vagy jeggyel, a befogadó tárgy vagy önállóan szereplő tárgy érdemjegyeként.

Megjegyzendő, hogy a modulokat alapfokú művészeti iskolába való beiskolázással nem lehet lefedni.

A 2001/2002-es tanévben 5. évfolyamon a Tánc és dráma, valamint a Hon- és népismeret modul kerül bevezetésre, ezért a folytatás ezek elemzésével foglalkozik.

Modulok integrálhatósága:

Tánc és dráma	Irodalom, Ének-zene, Testnevelés, Sport
Hon- és népismeret	Történelem, Rajz és vizuális kultúra
Informatika	Technika és életvitel, Matematika
Ember és társadalomismeret	Történelem
Mozgókép- és médiaismeret	Irodalom, Rajz és vizuális kultúra, Történelem
Egészségtan	Környezetismeret, Természetismeret, Technika és életvitel

Talentum Tábor 2001

Papp Kornél

Magyarország és Kárpátalja szinte valamennyi, ezen kívül Erdély, a Partium és a Felvidék néhány református középiskolájából összesen 96 diák vett részt 2001. augusztus 6-13 között a református középiskolások tehetőség gondozó táborának, a Talentum Tábornak a programjában. Mint 1999 óta minden évben, idén is a református sajtó teljes közönye vette körül a tábor programját.

A tábor szervezői (Papp Kornél, Püski Lajos és a szekcióvezetők) a változatos munkaformák alkalmazásával képzelték el a figyelem felkeltését és ébrentartását a középiskolások körében. Talán ennek is köszönhető, hogy évről évre visszatér a táborozók 30-40%-a. A bibliaórák tematikáját Püski Lajos debrecen-nagygyerdei lelképásztor állította össze, s vezette debreceni teológusok segítségével. A reggeli bibliaórák és az esti evangelizációs alkalmak egymásra épültek. A plenáris előadások a nemzet és a hazasorskérdéseivel foglalkoztak. Dr. Réthelyi János orvos és dr. Vida Gábor genetikus előadásai napjaink egészségügyi és környezetvédelmi kérdéseivel foglalkoztak. Dr. Németh Ágnes Németh László felelősségteljes munkásságát foglalta össze, kiemelve az édesapjától átörökölt értékeket. Dr. Tőkészki László történész a XIX-XX. század közéleti gondolkodású protestáns értelmiségének értékeit állította középpontba, s a jövőndő magyar református értelmiség nevelésére tett erőfeszítések kerültek a diákok érdeklődésének a homlokterébe.

A középiskolások – választott szakterületüknek megfelelően – szekciómunkában vettek részt. A választható szekciók: biológia (*Faragóné Szénásy Emese*), magyar (*Bajusz Árpádné*), matematika (*Nagy Baló András*), néptánc (*Hercz Vilmos*), sport (*Balássy András*), történelem (*Csobán Pál*).

A biológia szekció ebben az évben a társulások törvényszerűségeit tanulmányozta, kiemelten a vízi, vízparti, a sziklagyepek, valamint a bokorerdők populációit, szerkezetét és változásait. A szekcióba jelentkezett 22 tanuló ökológiai és környezetvédelmi problémákra keresett válaszokat, s a Balaton partján, a Tihanyi-félszigeten végzett terepgyakorlatokon mélyítette tudását. Vizsgálták e táj geológiai és ökológiai értékeit, időbeli változásait, környezetvédelmi gondjait, átérezve annak jelentőségét, hogy „*vevé az Úr Isten az embert, és helyezé őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.*”

A matematika szekció munkájában 24 tanuló vett részt. A szekciómunka összetevői: a) ismerkedés a játékelmélet és racionalitás pszichológiájával (témakörök: árverés és pó-

zolás, közös érdek és egyéni dobókoc-ka, a fogolydilemma, hétköznapi fogolydilemmák, a logika természet); b) 7 feladat megoldása csapatokba szerveződve (témakörök: logika, sakk-tábla-kártya-kettes számrendszer, geometria-logika, a számelmélet nevezetes problémái); c) a 7 feladatból sorsolás alapján megkapott egy feladat csapatonkénti bemutatása.

A *Talentum Táborban* idén először indítottunk sportszekciót hagyományteremtő jelleggel. 10 diák vett részt a sportszekció munkájában. A sportok eredetétől az ókori görög olimpiákon át az újkori nyári olimpiai játékok adták a fő témát. Előszörban a magyar sportolók szereplésével foglalkoztak a résztvevők. Szó esett a legeredményesebb sportolókról és sportdiplomátaikról is. Az ismeretek átadása vetélkedő keretében történt. A szekciómunka kiterjedt a sportetikai kérdésekre s a doping problémájára is.

A *Talentum Tábor* résztvevői műsort készítettek az *Értelmiségi Konfereencia* résztvevőinek, melyet 2001. augusztus 24-én adtak elő nagy sikerrel. A műsor szerkesztője: Bajusz Árpádné (Gödöllő) volt.

A református hittanoktatás szervezése 1997-2000

Papp Kornél

Az Oktatási Minisztérium kérésére végezte el a Zsinati Iskolaiügyi Osztály azt a felmérést, melynek keretében a hittanoktatás szervezésével, a hittanórák időpontjával kapcsolatos kérdésekre irányult a figyelem. A felmérés kiértékelése előtt azt vártuk, hogy a hittanórák zöme a 15 h utáni időszakra esik, illetve nagy arányban teszük lehetetlenné a hitoktatás in-

tezményi szervezését. Az egyházmegyéből beérkezett adatok nem igazolták a legpesszimistább elvárásokat. [Mindössze a Tiszáninneni Egyházközség 2 egyházmegyéből nem érkeztek adatok.] A 2000/2001. tanévben a helyzet a szakiskolákban volt a legrosszabb, ahol a hittanórák 54,5%-a 15 h után tartható meg. Ez az arány az óvodákban 26,5%, az általános iskolákban 12,3%, a gimnáziumokban 17,3%. Sajnos az időpontok bontása nem tartalmazza külön a 14-15 h közötti időszakot, amikoris gyaníthatóan a legtöbb hittanóra zajlik.

Feltűnő, hogy az átlaglétszám az óvodában 14,8; a szakiskolában 13,7; Az általános iskolában 8,9 és a gimnáziumban 8,3. A csoportok 85,6%-a az általános iskolában szerveződik.

Óvodák

	Óvodák száma	Csoportok száma	Gyermek-létszám	7-8 h	8-10 h	10-12 h	12-15 h	15-17 h	17 h után	Intézményen kívül
97/98	527	791	12810	13	83	355	136	191	2	11
98/99	550	840	12970	17	94	370	125	223	1	10
99/00	547	835	13149	13	86	374	129	218	3	12
00/01	579	919	13607	17	91	394	160	244	-	13

Általános iskolák

	Ált. isk. száma	Csoportok száma	Tanulók száma	7-8 h	8-10 h	10-12 h	12-15 h	15-17h	17 h után	Intézményen kívül
97/98	1258	7111	64570	241	276	762	4330	746	89	667
98/99	1282	7190	64748	234	292	776	4332	769	92	695
99/00	1304	7240	63156	212	355	935	4150	780	100	708
00/01	1380	7693	68430	293	341	810	4490	833	111	815

Középiskolák

	Iskolák száma	Csoportok száma	Tanulók száma	7-8 h	8-10 h	10-12 h	12-15 h	15-17h	17 h után	Intézményen kívül
97/98	83	241	2394	47	23	35	60	52	7	17
98/99	78	232	2417	23	27	45	69	46	6	16
99/00	81	264	2386	18	26	52	86	51	9	22
00/01	82	306	2541	25	36	68	97	43	10	27

Szakiskolák

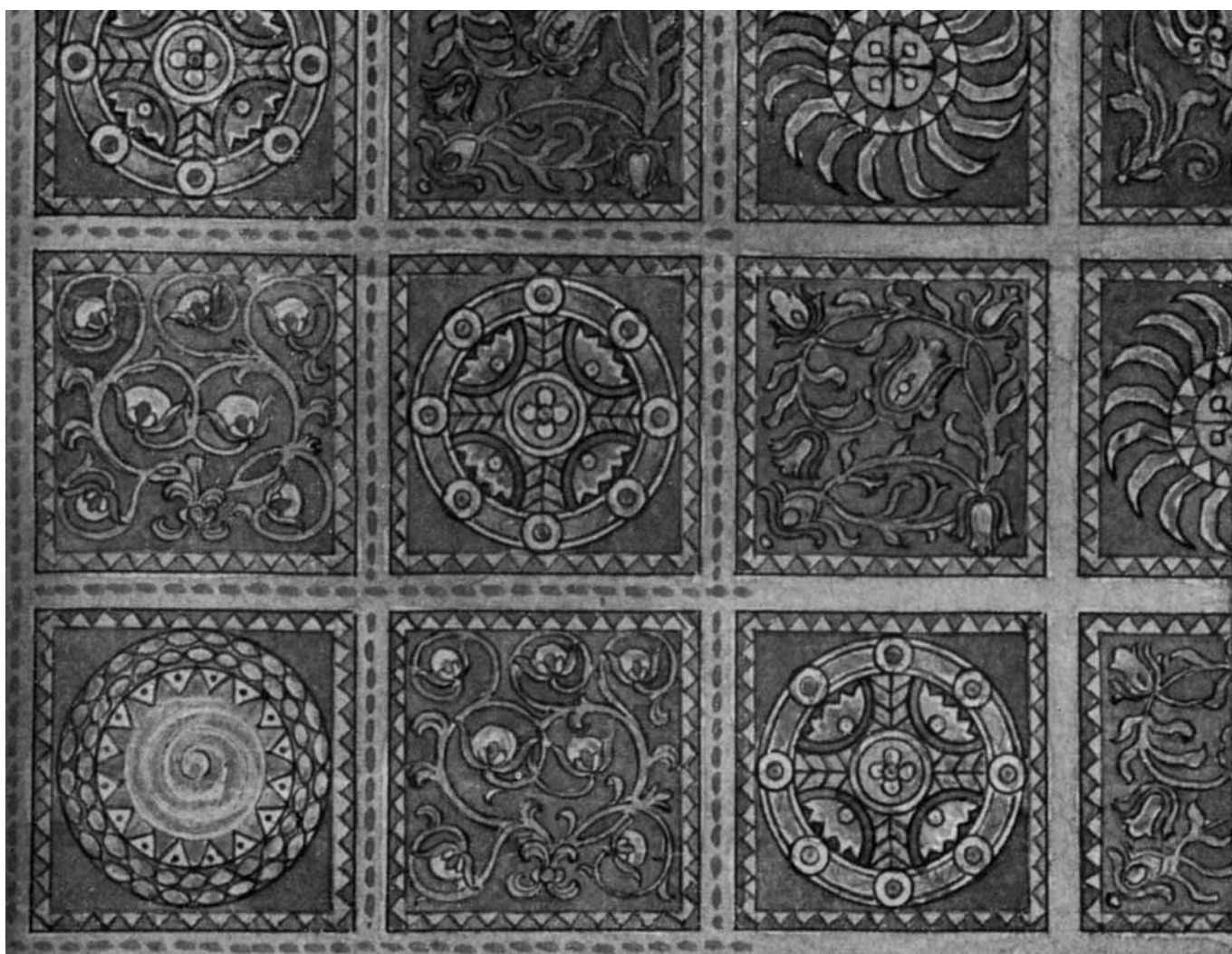
	Iskolák száma	Csoportok száma	Tanulók száma	7-8 h	8-10 h	10-12 h	12-15 h	15-17h	17 h után	Intézmény en kívül
97/98	28	49	705	1	6	4	5	18	4	4
98/99	26	47	688	-	6	6	6	19	4	3
99/00	22	37	577	-	6	2	6	18	1	1
00/01	26	44	604	-	7	1	10	19	5	3

A hittanoktatás teljes védettsége jogi eszközökkel már csak akkor biztosítható, ha megvalósulhat dr. Orbán Viktor miniszterelnök úr 2001. június 28-i bejelentése, melyet *A vidék lelke az egyház* című konferencián tett: „...készítsünk közösen egy menetrendet arról, hogy amennyiben a gondviselés segítségével a következő négy évet is polgári kormányzás alatt élhetjük végig, akkor milyen lépésekkel tudjuk bevezetni a közoktatásban a választható, de kötelező hitoktatást és etika-oktatást. Nem vagyunk elégedet-

tek azzal, amit ez ügyben eddig elértünk. Úgy látom, hogy még mindig nagyon sok esetben – nem akarok senkit megbántani, de – ellenpropagandában, széllel szemben, délutáni programok keretében kell megpróbálni beépíteni a hittant a közoktatás órarendjébe. Ez így kétségtelenül nincsen jól. Tehát ezen változtatnunk kell. De hogyan, miképpen tegyük ezt, milyen lépésekkel, hogyan vezessük be a kötelező etika oktatást és emellett, ezzel párhuzamosan a hittant választhatóként, ennek a lépéseit gondosan meg kell terveznünk és itt nyilvánva-

lón mindannyiunk tudására, tapasztalatára, elsősorban az önök tapasztalatára és bölcsességére is szükségünk lesz.”

Az állami kerettanterv 2001. szeptember 1-jén életbe lépett. Eszerint az *Emberismeret és etika* tantárgyat a 7. és a 11. évfolyamon kell tanítani. A tantárgy bevezetése tehát 2003-ban várható. A 1-12. évfolyamra kiterjedő etika-oktatás csak ezt követően kerülhet napirendre. Az együttgondolkodás azonban megkezdődött...

Kiss Sándor és a szegedi diákmozgalmak

Dr. Pótor Imre

Iffjúsági munka

Az ifjúság körében végzett hivatásáról Kiss Sándor így vall: „legnagyobb dolog az életben a szeretet és szolgálat. Minél teljesebben találom meg azt, annál több értelme van az életemnek. Minél több időt »áldozok« Isten ügyének, annál több időt nyerek. Ezért kell (...) az evangéliumi munkát végezni.”¹ Kiss Sándor lelki-szellemi talentumai ismeretében tudta és vallotta: „értelmiséginek lenni erkölcsi kötelesség”.² Lelkiismeretes és eredményes tanulmányi munkája mellett Istentől kapott ajándékait teljes egészében annak a közösségnek a javára fordította, amelyben élt, tanult, dolgozott. Szerinte: „Isten világtervét akkor csúfoljuk meg legjobban, ha nem azon az alapon élünk, amit Ő nekünk adott. Bennünket magyaroknak teremtett s ezt vállalni kell minden kecservével és szépségével.”³ Felismerte Istentől való küldetését, és felelősen engedelmeskedett Isten és a haza szolgálatának. A szegedi főiskolán már első éves korától a református diákmozgalmak tekintélyes vezetője lett. Az ifjúság közti tevékenységét is ábrázolta a *Magyar ifjúság a népi mozgalomban* című, New Jerseyben elmondott előadásában.⁴

„Ifjúság és művészet” címmel jelentős cikke jelent meg 1941-ben a *Szegedi Híd* hasábjain. Eszerint az ifjúság „a belső érés, rendezetlenség kora, mégis mérhetetlenül fontos. Van olyan jelentőségű, mint a kialakulás ideje. Az ifjúság itt szerzi meg a lehetőségét annak, hogy később művészt alkosson. Ezért a nagy művész lelki arcához, megértéséhez hozzátartoznak az ifjúkori »idétlenkedései«, s ezeknek a maga ide-

jében utat is kell találni, megértést is, támogatást is, mert ezeken keresztül érik meg a tebenség. Nem az alkotásért, mint magában való értékért, hanem a lehetőségért.”⁵ Kora történelmi feladatának látta Kiss Sándor az ifjúság nemzedékké válását, mely ösztönös lázadás nyomán minőségi forradalommal változik. Az ifjúság mind a formai keretek, mind a tartalom vonatkozásában újat, jobbat, mást akar. Ez a nemzedékké válás folyamata. Az ifjúság elhivatottságáról és feladatvállalásáról 1942-ben kijelentette: „Nem bízni az ifjú kutatók sikerében: tamáskodást jelentene a magyar holnapokkal, a reánk várakozó magyar jövővel szemben.”⁶

Az ifjúság célja az egész élet megváltoztatása. „Tisztán kell látnunk először is azt, hogy az ifjúság szemléletmódja, látása, lelki arca nem konvencionális. Hiszen mindig megvolt a nemzedékek között a különbség... Az ifjúság nem érti az öregek nyelvét, más malomban örül, más a látása, felfogása; jelképrendszere is eltér s a nemzedékprobléma azért olyan tragikusan kiélezett. Az ifjúság igyekszik szétörni a régi keretet és formákat, új bort tölteni az új tömlőkbe; a régi nemzedék jogaira hivatkozik, mereven szembeáll, a szakadék mérhetetlenül nő s a generációs kérdés nem is kérdés immár, ami megoldhatatlanságával súlyos teberként nehezedik a magyar társadalom vállára.”⁷

Kiss Sándor és az általa vezetett diákmozgalmak a teljes élet megszentelését hirdették és iktatták programjukba. A megtérés hirdetését és a lelkek megmentését, a társadalom, a nemzet sorskérdéseit is. E diákmozgalmakról négy évtized

távlatában vezetőjük ezt mondta: „Hittük és hirdettük, hogy Krisztus az egyéni, társadalmi, nemzeti és nemzetközi élet problémáira is egyedüli megoldás. A keresztyén embernek nem szabad kivonulnia a világból, hanem harcolnia kell minden erejével azért, hogy a világ jobbá, szebbé legyen.”⁸

Ám ez a forradalmi változtatásokra törő lelkesedés sem jogosít fel arra, hogy az ifjúság ne fedezze fel, és ne értékelje atyái értékeit. Példaként mutat a népi írók (pl. Veres Péter, Illyés Gyula, Kovács Imre) által felkínált tisztánlátásra. „A parasztszármazású egyetemi ifjúság feladata éppen az, hogy ezt az általa is látott és átélt tiszta szemléletet terjessze és ezen az alapon induljon el a segítség nagy feladatára.”⁹

A nemzedékformáló forradalmár, politikus, tekintélyt kereső ifjúságnak példaképekre van szüksége. Olyan „erő ez, ami az előző nemzedék időtlen érvényű egyéniségeit kiválasztja és maga fölé emeli.”¹⁰ Kora ifjúsága példaképének állítja *Apácait*, akit követett Gyulafehérvárról Kolozsvárra, az alsóbb rendű iskolába a „diákság igaz része”; Szabó Dezsőt, aki azt hitte, hogy elérkezett a politikai kibontakozás ideje; Németh Lászlót, aki a XX. századi magyar irodalmat a magyar szellem egyik csodájának nevezte, akinek akarathite az emberi törekvések végső határa; Móricz Zsigmondot, aki a politikával szemben a embert, az életet értékeli.

A Bethlen Gábor Kör a Kárász utca 15. szám alatt működött. Az egyházközség itt, a város szívében, az egyetem szomszédságában egy bérház földszintjén és még jó pár

helyiségében fönntartott egy diákotthont, a Kör részére.¹¹ A szegedi egyetemi és főiskolai hallgatók köre erős, összetartó közösség volt, amely tervszerűen sokat tett a magyarsá-
gért, a nép szolgálataért. E közösségi szolgálatnak, a Kör munkájának Szegeden az egyetemi és főiskolai hallgatók és a nyitott szemmel járó városiak, főleg értelmiségek körében nagy becsülete volt.¹²

Az 1936. október 10-i tisztújító közgyűlésre szóló meghívó és „tag-

toborzó prospektus” szerint a református hallgatókat kívánták elérni.¹³ A Kör 1901 óta működött, s célja volt közösségben összefogni minden református diákot. A Kör újonnan átalakított helyiségében több száz kötetes könyvtárszoba, helyi, erdélyi és fővárosi napilapokkal és a legjelentősebb folyóiratokkal olvasóterem, pingpongasztallal, sakkkal és egyéb társasjátékokkal játékkerem állt a tagok rendelkezésére. A Kör elnöke az 1937/38. tanévig *Paku Imre* volt,

aki a tanév végén Budapestre költözött. Utódának *Ködöböcz Józsefet*, alelnöknek *Kiss Sándort* választották.¹⁴ Ettől kezdve szervezettebbé vált a működésük. Felkérésükre *Halassy-Nagy József* filozófia professzor elvállalta a Kör tanárelnökségét és mindenben segítette munkáját. Legfőbb támogatójuk *Bakó László* lelkipásztor-esperes volt, aki rendszeres látogatásával, tanácsaival, anyagi támogatásával szintén fontos támaszt jelentett.

Ködöböcz József szerint legközvetlenebb munkatársa, *Kiss Sándor* ebben a munkában „rendkívül sokat vállalt, szorgalommal, jó érzékkel, ösztönző, aktivizáló, nevelő hatással tevékenykedett. (...) Magatartásában, közreműködésében, önzetlen, áldozatos munkásságában tükröződött a »pataki szellem«, melynek *Comenius* és *Fáy András* törekvése és megfogalmazása szerint fontos vonása a »használ«, a »segíteni« akarás, tovább *Lorántffy Zsuzsanna* szerint a hitből fakadó tevékenység, a szeretetszolgálat. Lelkesedése, munkabírása nem ismert határt s ez sok fiataalt megfogott, magával ragadott, mozgósított. Megérdemelten bírta mások, sok ifjú és felnőtt tiszteletét, megbecsülését, szeretetét.”¹⁵

Népi írók - irodalmi esték a Bethlen Gábor Körben

Minden évben 2-3 nagyszabású estet rendeztek, melyekre népi írókat hívtak meg. Az előadásokat ilyenkor a *Tisza Szálló nagytermében* tartották, ahová a város érdeklőit is meghívták. Egyik alkalommal a *Márciusi Front* íróinak az estjét szervezték meg, ahol *Darvas József*, *Véres Péter* és *Illyés Gyula* voltak az előadók. „A református ifjúság Bethlen Gábor Köre rendezte a legnívósabb irodalmi esteket a legkiválóbb magyar írók részvételével. A középosztály nagyon sok tagja érezte a népért való felelősséget. Lelkiismeretük bajtotta őket a népi mozgalomba.”¹⁶

Az írói szerzői estek előadói voltak 1938 elején: Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, az év második felében pedig 1938-ban Erdélyi József és Vörös Péter. Később pedig Németh László, Sinka Istvánt hívták meg.

1939 tavaszán rövid levéllel – 250 diák aláírásával – Szabó Dezsőt hívták meg, akinek 1939 májusában – a főszerző szerint – „két nagy előadói estje a Tisza Szálló nagytermében óriási siker volt az ő számára és a mi ügyünknek egyaránt [...] karizmatikus előadókészségének is a maximumát nyújtotta [...] nem basznált hangfogót, nem is tudott soba. Láthatóan izgalomba jött, később a budapesti Marcibányi téri előadásain sem hallottam tőle soba gyilkosabb, megsemmisítőbb kritikát sem a német imperializmusról, sem a bazai fasizmusról. A teremben, ha szünetet tartott, még a légyümmögést is meg lehetett volna hallani. Mind a magyar sorskérdésekről és jövőről, mind a magyar szellem irodalomban, zenében és művészetben kibontakozó mozgalmáról, feladatairól és jövőjéről tartott előadása egyszerűen lenyűgöző volt.”¹⁷

Móricz Zsigmond is többször járt Szegeden. Környezettanulmányokat folytatott a Rózsa Sándor-trilógiához. Mindenkor Kiss Sándor fogadta az állomáson és elkísérte anyaggyűjtő útjaira is. Bálint György egyetemi tanárral, a vallásos néprajz kiváló művelőjével állt legközvetlenebb kapcsolatban. A Bethlen Gábor Kör hívására 1940 tavaszán ismét Szegedre látogatott, hogy előadói estet tartson. A nagysikerű irodalmi est hatására Móricz meghívta vendéglátóit Budapestre, hogy bemutassa nekik a *Kelet Népe* szerkesztőségét és a fiatal egyetemisták éltek is ezzel a lehetőséggel. „Odaadón állította folyóiratát a népi mozgalom szolgálatába. A nagy realista regényíró álmainak kiteljesedését látta a tábor növekedésében, és hitt abban, hogy küszöbön áll a népi

forradalom, amely végre igazi, demokratikus országot teremt a Duna-Tisza táján.”¹⁸

A *Kelet Népe* című folyóirat, a Gombos Gyula szerkesztésében megjelent hetilap, a *Magyar Út*, és a Püski Sándor feleségével együtt létrehozott *Magyar Élet Könyvkiadó* végzte leghatékonyabban a korabeli népi irodalom szolgálatát.¹⁹

A Kör egyik neves előadója volt László Dezső kolozsvári teológiai tanár, akit szoros baráti szálak fűztek

adtak Magyarország demokratikus átalakítására, amelyben leszögezték, hogy ennek a kulcsa a földreform, a parasztság felszabadítása, amely nem oldható meg e felelősségtől áthatott, új haladó értelmiség teljes melléállása nélkül. Az ország jövőjét a radikális rendszerváltozásban, de szigorú politikai népképviselői demokrácia keretein belül látta.”²¹ A Márciusi Front helyi csoportját a Bethlen Gábor Kör vezetősége és a *Művészeti Kollégium* még Szegeden maradt néhány vezetője alapította,

Kiss Sándorhoz. Bizonyára ő hívta meg Szegedre a Bethlen Gábor Körbe az erdélyi reformátusság, az erdélyi magyar közélet reprezentáns vezető személyiségét, aki az *Erdélyi Fiatalok* vezetője volt. E találkozó szó volt a magyarországi és erdélyi sorskérdésekről, egyházi és lelki jellegű kérdésekről is.²⁰

Márciusi front

Sárospatakon 1937 tavaszán a *Magyar Út* cikkeiből szereztek tudomást a diákok a *Márciusi Front* zászlóbontásáról. Kiss Sándor az SDG kollégium vezetőjeként részletesen ismertette a Front 12 pontját. „A népi írók a tizenkét pontban programot

főleg tanársegédek, adjunktusok. Kiss Sándort befogadták már az alakuló üléstől kezdve. A Front gyűléseit a Bethlen Gábor Körben tartották Baróti Dezső elnökletével, akinek édesapja a gyakorló polgári iskola igazgatója volt. A Front helyi csoportjába – 10-15 fő – tartozott még Paku Imre és Sík Sándor is, aki tanszéke irodalmi asszisztense volt. A Front legfontosabb vidéki demonstrációjára Makón került sor 1937 őszén. De mivel a helyi csoport sem jutott közös nevezőre abban, hogy a Front szellemi, politikai mozgalom vagy politikai párt legyen, s ráadásul a kormányajtó és

a jobboldali lapok is éles kampányt indítottak a Front ellen, a szegedi zászlóbontás elmaradt. A szegedi egyetemi ifjúság még nem érett meg arra, hogy elfogadja a társadalmi rendszer radikális megváltoztatásának szükségességét.

Szegedi Egyetemi Ifjúság (SZEI)

A szegedi diákság körében 1939 tavaszán jött létre az ún. „egységmozgalom”. Munkaközösséget alapítottak, amelybe bevonták a népieket is. Így született meg a demokratikus egyetemi egységsszervezet terve. 1940 őszén *Szent-Györgyi Albert* lett az egyetem rektora, aki szívvel-lélekkel támogatta a SZEI megalakulását. Kérésére szervezte meg Kiss Sándor a szegedi egyetemi ifjúság új diákközösségét, hogy ne a veszélyes német-barátság, hanem a haladás és hazafiság formálja az ifjúságot.²² *„Kiemelt feladatuknak tartották, hogy ne a náci barátok, hanem a haladás erői váljanak az ifjúsági egységítőreklímák meghatározóivá. Kiss Sándor a SZEI megalakulásától kezdve fontos szerepet játszott annak munkájában. Németországi tapasztalatai megerősítették abban, hogy a szélsőjobb-dali erők visszaszorítása egyetememes emberi és nemzeti érdek egyszerre.”*²³

1942-ben a SZEI-nek több mint 400 rendes tagja volt az egyetem 650 beiratkozott hallgatója közül.²⁴ A SZEI-ben a diákság demokratikusan választotta vezetőit. Az egyetemtől helyiséget kaptak a művelődéshez és szórakozáshoz. A közösségnek beleszólása volt a diákság szociális ügyei-be. A szegedi egyetemi ifjúság példája nyomán az egységsszervezetből országos mozgalom keletkezett. Példájukat a debreceni, kolozsvári, pécsi, majd a pesti fiatalok is követték. *A népi mozgalom szelleme nagyobb nyilvánosságba és lehetőségbe jutott. És ekkor már elég erős tábora keletkezett ahhoz, hogy misszionálja az ifjúságot és híveket szerezzen soraiból, bővítse táborát.”*²⁵

1 Kiss Sándor levele Varga Domokosnak. Szeged, 1939. május 4. Másolata a szerző birtokában van.

2 Felhős Szabolcs: Protestáló hit és küldetéses vétő. Partium 1999/2000. 8. sz. 40. p.

3 Kiss Sándor: Magyar élet és szellem az egyetemen. Szegedi Híd 1943. áprilisi sz.

4 Kiss Sándor: Magyar ifjúság a népi mozgalomban. Előadás New Jerseyben 1981. január 6-án. Az előadás a „Tanúk korokról” – szóbeli történelem – szabadegyetemi előadásorozat keretében hangzott el a Rutgers Egyetemen.

5 Kiss Sándor: Ifjúság és művészet. Szegedi Híd 1941. decemberi sz.

6 T. I.: „Szeged híres város...” Kiss Sándor, az egyetem magyarságismereti munkaközösségének vezetője beszél a most induló Tápé-kutatásról. Szegedi Napló 1942. június 14. 7. p. A T. I. monogram bizonnyára a neves magyarságkutató Tálasi István nevének kezdőbetűi. I. m. 2. p.

7 Kiss Sándor: Ifjúság és művészet. Szegedi Híd 1941. decemberi sz.

8 Kiss Sándor beszéde az Mt. Vernon metodista és a presbiteriánus Meeting House templomokban. 1979. Kézirat. 2. p. A másolat a szerző birtokában van.

9 Kiss Sándor: Parasztság és egyetemi Ifjúság. Szegedi Híd 1941. októberi sz. 9. p.

10 Kiss Sándor: Nemzedékformálók. Szegedi Híd 1942. júniusi sz.

11 Huszár Tibor: Beszélgetések. Magvető Kiadó. Bp., 1983. 290. p.; 1937 előtt itt működött a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma. Neves személyiségei közül Buday György Angliába, Ortutay Gyula és Bibó István Budapestre, Erdei Ferenc Makóra került.

12 Ködöböcz József: Kiss Sándorral Szegeden. Kézirat. Sárospatak, 2000. június 28. 3. p. Itt is megköszönöm, hogy főigazgató-helyettes úr rendelkezésemre bocsátotta a kéziratát.

13 Kiss Sándor szerint viszont: „a Bethlen Gábor Körben nem volt szempont, hogy ki református vagy ki katolikus, hogy ki ez, vagy ki az.” Vö. Beszélgetések. 290. p.

14 Az egykori elnök így emlékszik az 1938. tanévről kezdődő időszakra: „Ettől kezdve a Kör hagyományait is folytatva, a Patakról hozott képzett-

ségünknek, nevelődésünknek, szellemiségünknek megfelelően, annak érvényesítésével együtt irányítottuk, szerveztük a Kör életét, tevékenységét. A klubban folytattuk az addigi életet. Lehetőség volt ott újságolvasásra, könyvtárhasználatra, társasjátékra, sakkozásra, beszélgetésre, előadások tartására stb. Egy kisebb helyiségben írógép is állt a rendelkezésünkre [...] rendszeresítettük a tagok találkozásait, népdalokat énekeltünk, tanultunk s bizonyos problémákat meg is beszéltünk. Minden péntek este bibliakörre gyűltünk össze, melyet Bakó László lelkész vezetett.” Vö. Ködöböcz József: Kiss Sándorral Szegeden. I. m. 2. p.

15 Ködöböcz József: Kiss Sándorral Szegeden. I. m. 3. p.

16 Ruda Mihály: Iskolán névadója: Kiss Sándor (1918-1982). Kézirat. Vásárosnamény, 1993. 6. p.

17 Kiss Sándor: A magyar demokráciáért. Magyar Öregdiák Szövetség. Bessenyei Kör. Tanúk korokról 5. rész. Brunswick, 1983. 21.k. p.; Vö. Beszélgetések 312.kk. p.; Szabó Dezső nagy szeretettel nyilatkozott Kiss Sándorról, szervezői és irodalmi műveket terjesztő munkásságáról. Vö. Ruda Mihály: Iskolánk névadója. I. m. 6. pl; Szabó Dezső szegedi irodalmi estje után megjelent „füzetét” Kiss Sándornak ajánlotta, és mindvégig megkülönböztetett barátságot tanúsított iránta. Vö. Salamon Konrád: Erkölc és politika. Kiss Sándor élete. Püski Kiadó. Bp. 1991. 8. p.

18 Kiss Sándor: A magyar demokráciáért. I. m. 23. p.

19 Kiss Sándor: A magyar demokráciáért. I. m. 23.kk. p.; Beszélgetések. I. m. 88.kk. p.

20 Denke Gergely: „Az út csak előre visz” I. m. 6. p.

21 Kiss Sándor: A magyar demokráciáért. I. m. 16.k. p.

22 Denke Gergely: A bibliai politikus – Kiss Sándor. Reformátusok Lapja 2000. április 30. 6. p.

23 Salamon Konrád: Erkölc és politika. I. m. 9. p.

24 SZEI. Szegedi Híd 1942. márciusi sz. 9. p.

25 Kiss Sándor: A magyar demokráciáért. I. m. 27. p.

Munkácsy Mihály

Pavletitsné Egressy Mária

A magyar festészet egyik ki- magasló egyénisége Munkácsy Mihály néven. 1844. február 20-án Leib Mihály néven. 1868-ban vette fel a *Munkácsy* nevet, majd 1880-ban a királytól nemességet kapott, s lett *Munkácsy*.

Endenichben (Bonn mellett) egy szanatóriumban halt meg 1900. május 1-én. Budapesten a Kerepesi úti temetőben helyezték örök nyugalomba.

Korán árvaságra jutott. Békéscsabára került nagybátyjához, aki asztalosinasnak adta, mert a tanulásban nem tűnt ki. Már inasévei alatt is sokat rajzolt és festett. 1861-től Szamosy Elek vándorfestő mellett volt növendék. 1863-ban mestere ajánló soraival és a *Levélváltás* című képpel Pestre utazott, ahol elnyerte az *Országos Magyar Képzőművészeti Társulat* támogatását. Másolatokat, életképeket és arcképeket festett.

1865-ben rövid ideig Bécsben tanult, de pártfogója váratlan halála miatt visszatért nagybátyjához Magyarországra, majd a Képzőművészeti Társulat ösztöndíjával Münchenbe utazott. 1867-ben Párizsban töltött néhány hetet, majd Münchenbe visszatérve iskolát váltott. 1868-ban Düsseldorfba költözött. Ott Ludwig *Knaus* mellett dolgozott. Önálló művészeti stílusának fő állomása ez. Itt festette meg az *Ásító inas* című művét, mely 1870-ben aranyérmet kapott a párizsi *Szalombán*, 1869-ben a *Siralombáz* című életképet készítette el. E mű egyszerre nemzetközi hírnevet és gazdagságot hozott az addig szegény

sorban tengődő művész számára.

1871 őszén ismét Párizsba ment, ahol stílusában megerősödött a kritikai realizmus. Ekkor kapta a Szalon második aranyérmét az *Éjjeli csavargók* című festményért.

A most már nagynevű festő műterme képzőművészek, irodalmárok és politikusok kedvenc találkozóhelyévé vált. *„Szinte fejedelmi pompa és hódolat vette körül.”*

1874-ben megnősült. Képeinek témái ekkor megváltoztak, a magyar nép életének bemutatása helyett inkább szalonképeket festett.

Nagy méretű művéhez, a *Miltonhoz* 1877-ben kezdett hozzá. Ezt követte a *Krisztus Pilátus előtt* melyet 1880-81-ben festett, majd rögtön hozzákezdett a *Golgota* megfestéséhez, amit 1884-ben fejezett be. Közben tökéletesedett a tájfestése és arcképfestése is. Ecsete nyomán egyéni stílusban jelenik meg a magyar táj, arcképei százada legnagyobb magyar portréfestőjévé emelik.

Kései művei közül legfontosabbak a bécsi *Kunsthistorisches Museum* mennyezetfreskója 1893-ban, a magyar kormány megbízásából 1895-ben készített *Honfoglalás*, majd utolsó műve az *Ecce Homo* 1896-ban.

Hiába volt minden orvosi figyelemzetetés, a megfeszített munkát nem bírta idegrendszere, 1897. február 4-én elborult az elméje. Élete hátralévő részét szanatóriumban töltötte.

Nem voltak híres tanítványai akiknek átörökíthette tudását, de a Párizsba érkező fiatal magyar festők bőkezű mecénása és szellemi támogatója volt. Pályája gyorsan ívelt fel-

felé és hatalmas életművet hagyott maga után, melyek alapján méltán tekintik a kor egyik legnagyobb festőjének itthon és szerte a világban. Élete és munkája tiszteletet parancsoló mindannyiunk számára.

A Munkácsy-trilógia története

Az elmúlt kétezer esztendőben szerte a világon sokan megfestették, megrajzolták már Jézus Krisztus szenvedésének történetét. A Munkácsy-trilógia mégis más, több valamennyinél. Nemcsak mi, magyarok érezzük így. Hadd idézzem a holland származású, mélyen vallásos John Wanamaker szavait, aki az első két kép megvásárlója volt:

„Belépek a tabernáculumba, két-háromszáz térdeplő embert látok a kép előtt. Halk mormolás... Kezükben a Biblia... Imádkoznak... Sírnak... Idegenül állok a környezetben. Első pillanatban nem éreztem semmi nagyságot, meghatottságot... Nem értettem a tömeget... Másnap elmentem... Ugyanolyan tömeg, ugyanolyan jelenet... Harmadnap megint ezt láttam... Azután hazamentem s nézegetni kezdtem a többi Krisztus-képet... Elém kerültek Doré és Benjámín West Krisztusai... És akkor egyszerre megértettem... Az ő Krisztusaiak lágyak, ideálisak, nőiesek, a Munkácsy Krisztusa ember... Szenvedő, fáradt, szomorú ember, a nyakán ráncok... Látszik rajta, hogy előtte való éjszaka nem aludt, gyalog, elcsigázva jött Gettsemanból... Ember, aki az emberiségért meghal... Erre eszméltem rá.”

Azt, hogy Munkácsy mikor gondolt először a képek megfestésére, nem tudjuk. Nagy hatással voltak

rá *Rubens*, *Rembrandt* képei, *Tintoretto* hatalmas velencei passióképei, valamint *Gustave Doré* bibliai illusztrációi és művei. Nem szabad megfeledkezni *Haynald* Lajos érsekről sem, aki nagy támogatója volt az egyházművészetnek. Ő *Liszt* Ferencsel is közeli kapcsolatban állt, rajta keresztül került kapcsolatba a két nagy művész.

Munkácsy Karl *Sedelmeyer* műkereskedővel kötött szerződést. *Sedelmeyer* mestere volt foglalkozásának. Rendkívül jól értett a helyszínek kiválasztásához, a környezet megkomponálásához, hogy a képek minél nagyobb hatást érjenek el a nézőkben.

Az első nagy kép, a *Krisztus Pilátus előtt*, melyet saját palotájában mutatott be, hatalmas siker volt Párizsban.

Munkácsy 1881-ben fogott hozzá a *Golgotához*. Egyszer önmagát is keresztre köttette, hogy jobban átérezze Krisztus szenvedését.

1886-ban vitték el New Yorkba a *Krisztus Pilátus előtt* című festményt, majd 1887-ben a *Golgota* is áthajózott. Munkácsy egyszerre ismert, elismert, megbecsült és ünnevelt művész lett Amerikában. A két festményt, mint már említettem, *Wanamaker* vásárolta meg. Mindössze egyszer hozták vissza Európába, az 1889-es világkiállításra, ahol aranyérmert nyert.

Az *Ecce Homo* elkészítésekor már nem volt szerződése Munkácsynak *Sedelmeyer*rel. Valószínű nemcsak ez az oka annak, hogy bemutatásakor messze nem ért el olyan sikert, mint a trilógia első két képe. Még arra sem volt lehetőség, hogy egyszerre állítsák ki a három művet. Így

került haza európai és amerikai útja után.

A trilógia együttes kiállításának gondolata először *Ernst* Lajos és *Lázár* Béla fejében született meg. Már *Wanamaker*rel is tárgyaltak, de kitört az I. világháború, s így a terv terv maradt. Az *Ecce Homo*-t *Déri* Frigyes vásárolta meg, s az ő hagyatékával került Magyarországra.

A *Wanamaker* alapítványtól aukción vette meg a *Golgotát* *Bereczki* Csaba Gyula (USA), a *Krisztus Pilátus előtt* megvásárlója sokáig ismeretlen volt. Ma már tudjuk a nevét: *Joseph T. Tannenbaum* (Canada).

A *Golgota* 1993-ban érkezett újra Magyarországra, a *Krisztus Pilátus előtt* 1995 februárja óta van Debrecenben. Vajon meddig marad együtt a három mű? Rajtunk is múlik!

EGY FAGYLALT A GOLGOTÁÉRT!

FELHÍVÁS

Kedves Kollégák! Kedves Gyerekek és Szülők!

Ki ne tudná, hogy elődeink téglajegyekből és adományokból építették a templomainkat és iskoláinkat? Ki ne hallotta volna, hogy az egyházi iskolák újraindításakor Hollandiában gyűjtődobozokba dobták be egy-egy tízórai árát a gyerekek, és „Trabantokat” árultak? A befolyt összeget nekünk, a Magyarországon újraindult református iskoláknak adományozták.

Most rajtunk a sor, hogy segítsünk! Tennünk kell valamit, hogy a Munkácsy trilógia itthon és együtt maradjon!

Az *Ecce Homo* a *Déri Múzeum* tulajdona. A *Krisztus Pilátus előtt* című

képet ajándékba kapta a *Magyar Köztársaság*. És a *Golgota*? A magyar származású tulajdonos felajánlotta megvételre, de a várható összeg még nem áll rendelkezésre. Hogy nézünk unokáink szemébe, ha elmulasztjuk e lehetőséget! Ha minden tanulónk csak egy fagylaltról mond le (hogy hány gombócos azt rá bízunk), már tettünk valamit. Aki nagyobb összeget tud adni, a befizetett összeg 30 százalékát levonhatja az adójából! Ha intézmény fizet be, akkor a befizetett összeg 150 százalékkal csökken az adóalapja (legfeljebb a jövedelme 20 százalékáig).

Kérem, legyenek segítségünkre, csatlakozzanak felhívásunkhoz!

TEGYÜNK VALAMIT A GOLGOTÁÉRT!

Iskolák és fenntartók

Czeglédi Sándor

Hát adhatunk Istennek, hogy hazánkban az utóbbi tíz évben ismét kiépült a református iskolarendszer. Örömmel láthatjuk, hogy sok óvoda, általános iskola és gimnázium szépen fejlődik, lelki és anyagi értelemben egyaránt. Ezekben az intézményekben sikerült megfelelő összhangot kialakítani a tantestület, az igazgató és a fenntartó között. Ugyanakkor vannak olyan iskolák is, ahol nincs meg az előbb említett összhang, hanem lapangó feszültség, elfojtott indulatok tapasztalhatók, melyek bármikor kitörhetnek. Ha ez bárhol bekövetkezne, egész iskolarendszerünkre vetne rossz fényt.

Nyilvánvaló, hogy önkormányzati iskoláknál is lehetnek hasonló gondok, ám úgy tűnik, hogy nagy számukhoz képest meglehetősen csekély számban vannak. Mi lehet ennek az oka? A legfontosabb az, hogy négyévente választás van, s ezért vigyázni kell egy rossz döntés (pl. tanárok és szülők körében népszerű igazgató menesztése) negatív visszhangjára, mert az rontja a polgármester és a képviselők esélyeit. Ez azt jelentheti, hogy ellentétes világnézetű (pl. nemzeti elkötelezettségű helyett baloldali többségű) lehet az új önkormányzat; ennek rémképe mindig a polgármester és a többségi képviselők szeme előtt lebeg. A választási vereség nemcsak presztízs-, hanem anyagi kudarc is egyesek számára, hiszen jelentős tiszteletdíjtól, költségtérítéstől esnek el. Az önkormányzati iskolarendszer eredményességének másik oka, hogy az önkormányzatnak ap-

parátusa van: referensek, előadók vizsgálják rendszeresen az iskolák ügyeit, és számon kérik igazgatók szakmai és pénzügyi döntéseit. Ez az apparátus tájékoztatja a polgármestert és a képviselőket az iskolák helyzetéről, alternatívákat tud felvázolni, képes döntéseket előkészíteni és szükség esetén meg tudja védeni az önkormányzat álláspontját a szülők és az adófizető polgárok előtt. A polgármester arra törekszik, hogy

személyéhez hű és szakmailag kompetens legyen az apparátus, vagy legalább annak vezetője. A függés kölcsönös: a munkáját jól végző referens egyben saját tekintélyét és magasabb beosztásba kerülésének esélyét is gyarapítja. Ebben a közegben az igazgatóknak fokozottan kell ügyelniük, hogy eredményeket mutassanak fel, különben nem hosszabítják meg megbízatásukat, vagy

iskolájukat összevonás címén egy másik intézmény alá rendelik (amit tantestületük sem akar). Az eredmény, amit elvárnak tőlük, csak szakmai eredmény lehet (pl. jó továbbtanulási esélyek), nem kell egyetlen hit vagy világnézet terjesztésével sem törődniük. A rendszer eredményességét javítja, hogy ötévente kötelező pályázatot kiírni az igazgatói állásra; az igazgatókat ez is arra sarkallja, hogy adott településen a közvélemény minél nagyobb része támogassa munkájukat.

Vajon a mi rendszerünk előnyösebb-e ennél? Látszólag igen, hiszen az oktatási törvény 1993-as módosítása kedvezményeket adott az egyházi iskolák fenntartóinak. Az igazgatótanács választhat, hogyan nevezzen ki igazgatót: meghívással, pályázatattal, vagy a meglévő igazgató mandátumának újabb öt évre való meghosszabbításával. Vajon előnyt jelent-e ez a lehetőség? Hasonlít-e az igazgatótanács elnökének helyzete a polgármesteréhez? Mint tudjuk, iskoláink fenntartója lehet egyházkerület, egyházmegye, több egyházközség együtt, vagy egyetlen gyülekezet. Az első két eset hasonlít az önkormányzatihoz: hatévente püspök- és esperesválasztással kell szembenézni; ha új személyt választanak, ez kihathat az igazgatótanács összetételére is. A többi esetben nem ilyen egyértelmű a helyzet: hatévente új igazgatótanácsot kell ugyan választani, de az elnök valószínűleg ugyanaz a lelkész marad; kivéve, ha nyugdíjba vonul, vagy elmegy más helyre. Az ő esetében nincs meg az a termékeny feszültség, hogy rend-

szeresen szembe kell néznie vezetői munkájának az egyszerű emberek felől jövő kontrolljával. Sem az igazgatótanács elnöke, sem tagjai nem kapnak fizetést e munkájukért, tehát még ha meg is szűnik a választás után megbízatásuk, ez legfeljebb presztízavesztést jelent.

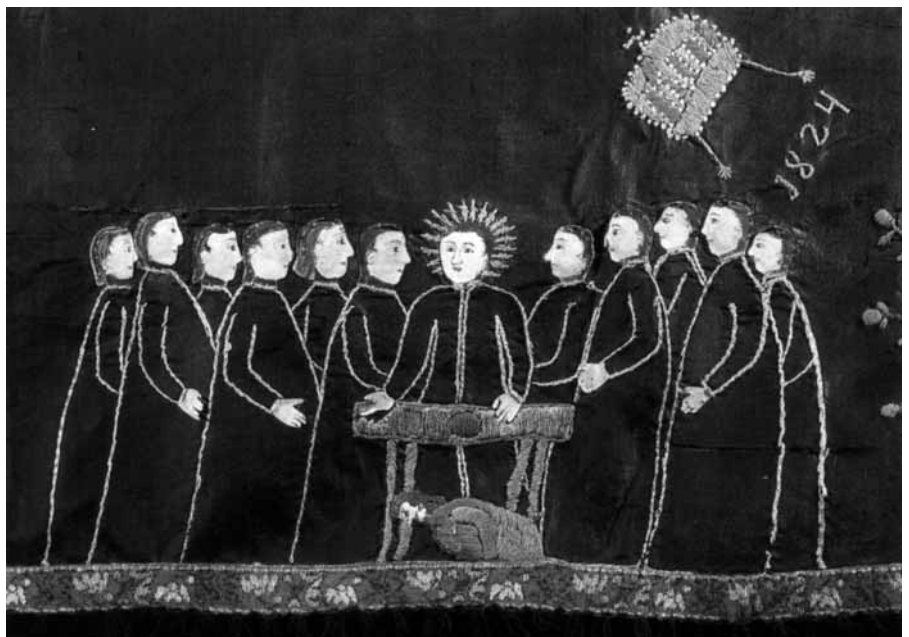
Azt hiszem, most érkezünk el e dolgozat legkényesebb pontjához: hogyan tudnak dönteni az igazgatótanácsok a rájuk bízott iskolákról, az igazgatók munkájának értékéről? Az egyházkerületeknél vannak tanácsosok, akiknek lényegében ugyanazt a szakmai segítséget kell adniuk, mint az önkormányzati apparátusnak. Ha azonban nem az egyházkerület az iskolafenntartó, szavukat vagy megfogadják, vagy nem. Ebben az esetben az igazgatók sokkal előnyösebb helyzetben vannak, hiszen szakmai, iskolaszervezési érveikhez gyakran nem tud hozzászólni az igazgatótanács; ezeket az érveket könnyebben elő tudják adni egyetlen törvényes vagy célszerű lehetőségként. Az igazgatótanács tagjai tanácstalan helyzetükben elnökükre figyelnek: ha támogat egy-egy javaslatot, akkor ők is. Mit tehet az elnök? Ha fontosnak tartja az egyházkerületi tanácsosok véleményét, megpróbálja ennek megfelelő irányba vinni az iskola ügyét. Azonban a tapasztalat gyakran azt mutatja, hogy ez az illető igazgatótanácsi elnök habitusától vagy a kerülethez való személyes viszonyától függ. Az elnök másik lehetősége, hogy figyel a helyi közvéleményre. Ez akkor helyes, ha széles körből tud és akar információkat gyűjteni. De még így is kérdéses, hogy a szakmai érveket mennyiben pótolja a köz vélekedése. Harmadik lehetőség, hogy saját megérzésére és szűkebb környezetére hallgat. Sajnos, nagyon gyakran ez a legfontosabb információforrás.

Ez a szűk kör személyes jellegű, szimpátiára alapozott szempontok szerint gondolkodik. Érvelésükben a szélsőség dominál: vagy rendkívül jónak, vagy nagyon rossznak ítélik az igazgató munkáját. Elítélő érveiket sokszor az igazgató magánéletéből veszik. Ezek a magánéleti érvek suttogva terjednek, a terjesztők szemtől-szemben nem vállalják fel, nem lehet ellenük szólni.

Az iskolaigazgató (vagy más, iskolarendszerünkben szervező-segítő munkát végző ember) megítélésének másik gyakori szempontja, hogy ahhoz az egyházon belüli szellemi áramlathoz (kegyességi irányzathoz) tartozik-e, amelyhez az igazgatótanács elnöke. Sajnos, egyes helyeken ez perdöntő; fel sem merül, hogy együttműködjenek a más szempontból jó szakemberrel, s az adott vezető leváltása-eltávolítása érdekében szintén fülbesúgással terjed, hogy az illető igazából nem is református (vagy baj van az ő magánéletével is...). Helyenként van harmadik szempont is az igazgató kiválasztására: legyen határozott fellépésű, erőskezű, hangos szavú, aki lángpallossal csap szét a liberális, dologtalan tanárok között, azzal

erősíti az egyházat, hogy nagy feyelmet tart. Hadd jegyezzem meg: csak azt tartom rossznak, ha *mindenáron* egy bizonyos embertípust tartanak alkalmasnak egy feladatra. Hála Istennek, vannak feladatukat rendkívül jól és emberségesen végző, határozottságot sugárzó vezetőink is.

Ha a felsorolt szempontoknak nem felel meg, előbb vagy utóbb menesztik az iskola alkalmatlannak tartott vezetőjét. Az első, amit a változtatással sikerült elérni, hogy van egy megkeseredett ember és baráti köre, akik benne a keserűséget ápolják, a helyi közeg is ápolhatja ezt, s megromolhat a tantestület légköre is. Távol álljon tőlem, hogy minden igazgatóváltást eleve rossznak tartsak, de az utóbbi két-három év tapasztalata nagyon elgondolkodtat. Ugyanis a probléma tovább él: nincs garancia arra, hogy nem jár úgy az új igazgató is, mint elődje. Erre az igazgatótanács vezetője is gondolhat, s talán óvatosabb, „többet elnéz neki”, jobban elfogadja sajátjától eltérő egyéniségét: de megtehetné volna ezt korábban is. Ha erőskezű igazgatóra volt igény és ilyen lett, akkor látszólag minden rendbejött.

De megtörténhet az is, (ami e sorok írójával), hogy az „erőskezűvel” a folyosón sétálva az összes diák hangos „Áldás, békesség”-gel köszön. Az igazgató büszkén mondja, hogy lám, ez munkájának eredménye. Egy héttel később, amikor a folyosón egyedül vagyok, egyetlen gyerek sem üdvözlök így: vagy elfordulnak, vagy halk „Jónapot”-ot lehet hallani... Másik helyen kiránduláskor mondta a szintén szigoráról ismert vezető az egyik fiatalnak: neki nem fontos, mit gondol belül a diák; csak viselkedjen úgy, ahogyan református közegben illik. A kifelé mutogatott határozottság mögött lehet, nincs valódi eredmény, csak Patyomkin-iskola.

Mi lehet a megoldás? Nem könnyű erre válaszolni. Egyházi törvényeinken is lehetne változtatni, de inkább apróbb lépéseket kellene tenni. Erősíteni kellene a fenntartókban az igényt, hogy megfontoltan, szakmailag megalapozottan alkossanak véleményt. Például ügyeljenek arra, hogy az igazgatótanácsi tagok között több olyan szülő legyen, akiknek gyerekei a helyi református iskolába járnak, vagy fognak járni. Ha nem szakemberek is, legalább gyerekeiken keresztül figyelik, érzékelik az iskola helyzetét, vannak híreik arról, más iskolákban a szaktárgyak tanítását, a tanév rendjét hogyan szervezik meg, milyen módszerekkel tanítanak, milyen képességű tanárokat alkalmaznak. Másrészt az igazgató kulturált, visszafogott, látszólag határozatlan stílusa mögött lehet, hogy problémaérzékeny magatartás rejtőzik; inkább hallgassuk meg érveit, gondolkodjunk közösen. Általában törekedni kell arra, hogy a fenntartó és az iskola kapcsolata ne csak két ember: az igazgatótanács elnöke és az igazgató viszonya legyen. Az elnöknek tá-

maszkodnia kell az igazgatótanács tagjaira: sokat segíthet, ha van közöttük jogász, közigazgász, más iskolában tanító pedagógus; de feladatuk lehet a helyi közvélemény kutatása is. Ahol jól működik az iskola, ott általában az igazgatótanácsot vezető lelkész a tanárokkal is személyes, jó kapcsolatban van. Ne feledjük, hogy tíz éve indult csak el iskolarendszerünk kiépítése. Számos olyan gyerek tanul nálunk, aki az iskola jó híre (pl. valamelyik tagozat, fakultáció sikere, jó szaknások) miatt lett református diák, különben szüleinek nincs vallási

kötődésük. Ez óriási lehetőség az evangelizációra, ne hagyjuk elveszni! Gondoljuk át lehetőségeinket! Ne követeljünk másoktól túl nagy munkát vagy hirtelen szemléleti változást! Ha „tükör által, homályosan látunk”, akkor arra kell törekednünk, hogy képesek legyünk a homályos látvány jó kiélesítésére. Ez a törekvés vezethet el, hogy érteni tudjuk a körülöttünk élő embereket, minél több szituációban tudunk jól dönteni és iskolarendszerünk bármilyen szintű elemeként hasznosan tudjuk formálni környezetünket.

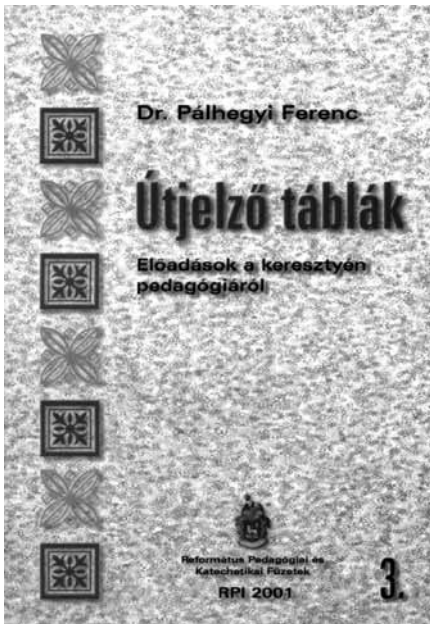
A Református Pedagógiai Intézet tankönyvkiadói munkája 2001-ben

Papp Kornél

Református Pedagógiai Intézet 2001-ben a következő új kiadványaival gazdagítja a református hittanoktatók és vallásánárok illetve a tanulók lehetőségeit a tankönyvválasztásban:

A *Hittan 1.* – tankönyv *dr.*

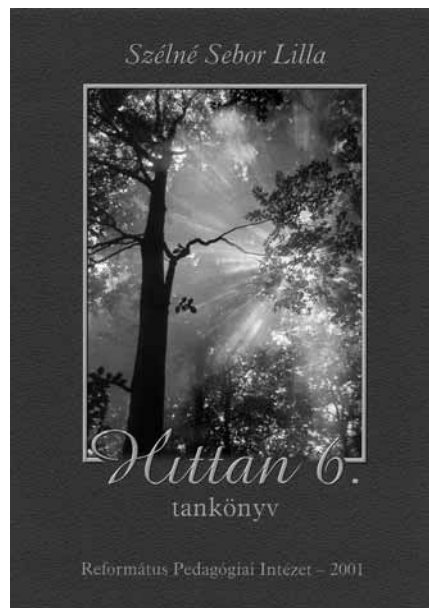

Fodorné dr. Nagy Sarolta főiskolai tanár (*Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar*) munkája. A szerző 1998-ban feladatgyűjteményt és tanári segédkönyvet adott a katechéták kezébe, s most – háromévi kísérleti tanítás után – megjelenhetett az első évfolyamos tanulók tankönyve is. A kiadványt *Damó István* kecskeméti grafikus 60 eredeti munkája teszi a kisdíjak számára még érthetőbbé. A művet *dr. Csorba Péter* főiskolai tanár, a *Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola* főigazgatója lektorálta.

A *Hittan 5.* – tankönyv megjelenése a nagykőrösi szerzőpáros

(*Kósa Zoltánné* és *Lukácsné Dákos Ibolya*) kérésére még várat magára. A lektor (*dr. Kern Mária* főiskolai tanár) és a szerzők a 2000-ben megjelent tanári segédkönyvet és feladatgyűjteményt figyelembe véve dolgoznak a minél használhatóbb tankönyv kidolgozása érdekében. A tankönyv megjelenése csak 2001 októberében várható.

A *Hittan 6.* – tankönyv *Szélné Sebor Lilla* lelkipásztor jóvoltából szeptember közepén a diákok és a hittanoktatók kezébe kerülhet. A szerző munkáját nehezítette a tan-

tervi anyag újragondolása, melynek során átdolgozta korábbi, a tantervben is megjelenő elképzeléseit. A kiadványt *Tóth Éva* grafikus munkái gazdagítják. A tankönyv lektora *Molnár Miklós* lelkipásztor.

A *Hittan 8.* – tankönyv *Bodó Sára* adjunktus (*Debreceni Református Hittudományi Egyetem*) munkája. A szerző munkatankönyvet alkotott, segítve ezzel a katechétákat a diá-

kok gyakorlati munkáltatása terén. A tankönyv a Református Hittanoktatási Kerettanterv 8. évfolyamos anyagát maradéktalanul felöleli. Lektora *dr. Fekete Károly* teológiai professzor (a DRHE rektora). A kiadvány megjelenése 2001 szeptemberében várható.

Dr. Pálhegyi Ferenc: Útjelző táblák — előadások a keresztyén pedagógiából. c. munkája a *Református pedagógiai és Katechetikai Füzetek* c. sorozat 3. kiadványa. A szerző korábbi előadásainak (1996) gyűjteményét javította ill. egészítette ki. A pedagógiai irányzatok között eligazodni szándékozó és a keresztyén pedagógia fogalmának belső tartalmát meghatározni kívánó pedagógusok és lelkipásztorok számára nélkülözhetetlen alpmű *Pálhegyi Ferenc* tanár úr munkája.

Gattyán Ilona, dr. Kálmán Lajos és *Zákányi Bálint* a magyar református zeneanyanyelvi nevelés elméletét és gyakorlatát tárja az

olvasó elé a *Minden forrásaim tebened vannak* című kiadványával. A 380 oldalas munka egy énekgyűjteményt tartalmaz, mely életkoroknak megfelelő javaslatot tesz a nevelőmunkát végző pedagógusok számára. A *Református Pedagógiai és Katechetikai Füzetek* 4. kötete hiánypótló munka a magyar református zenepedagógiában.

A *Református Pedagógiai Intézet* régi és új kiadványaihoz a csomagküldő szolgálat révén illetve a viszontterjesztők útján juthatnak hozzá az érdeklődők.

A kiadványok megvásárolhatóak az RPI székhelyén (1146 Budapest, Abonyi u. 21.), ill. megrendelhetőek az RPI címén (1440 Budapest 70., Pf.: 5.), telefaxon

(06-1-351-9842), E-mail címén (refpedi@elender.hu). A könyvek postai úton történő elküldése 7-10 napot vesz igénybe. A postai csomagok utánvétellel érkeznek a postai díjról a megrendelő gondoskodik.

A lelkipásztorok ill. hittanoktatók és vallásánárok rendelkezésére állnak az RPI viszontterjesztői is:

Név	Cím	Tel./Fax	Megjegyzés
Azária BT	3950 Sárospatak, Rákóczi u. 9.	30/243-8854	
Batár Jolán	4600 Kisvárd, Flórián tér 17.	45/405-106	
Becsei Zoltán	6333 Dunaszentbenedek, Kossuth u. 68.	78/416-016	A bács-kiskunsági és a tolnai egyházmegyéből érdeklődők egyaránt elérhetik a könyvesboltot.
Békési Református Egyházmegye Hivatala Esperesi	5650 Mezőberény, Kálvin János tér 9.	66/423-876	
Katona Béla	4542 Laskod, Kossuth u. 56.	06 45 709 744	
Lakatos Tibor	2230 Gyömrő, Gr. Teleki u. 1.	29/330-886, 30/221-7310	
Nagytemplomi Könyvesbolt Ref.	4026 Debrecen, Piac u. 4-6.	52/418-886	
Paraklétosz (Egyesült Protestáns Egyház)	6100 Kiskunfélegyháza, Wesselényi u. 7.	76/463-106	
Pro Credo Könyvesbolt	4400 Níregyháza, Tűzoltó u. 6.	42/411-557	

Hittan 1. – tankönyv

Dr. Fodorné dr. Nagy Sarolta

Az első osztályos gyermekek hittankönyve felolvasásra szánt könyv. Követi a tanári segédkönyv hittanóráinak témáját. Kérjük, hogy este gyermeke ágyánál ülve olvasson fel neki egy-egy leckét! Szülei hangján melegebben és hitelesebben szól a Szentírás!

A Hittan 1. tankönyv célja

Érzelmi alaphangot adni: gyermeke szeresse a hittant, azon keresztül Istent és Isten népét, az egyházat. Szeresse felebarátját és szeresse önmagát is – amint erre Jézus tanított. Ne szeresse a rosszat.

Bibliai alapismeretet nyújt: beszél Istenről, mint Szentháromságról,

jellegzetes személyek és helyszínek nevét említi, amelyekre a következő osztályokban építhet.

Egyházi alapismeretet kínál: megtanítja az istentisztelet elemeit, az egyházi gyakorlatban előforduló leggyakoribb fogalmakat, ünnepeket.

Szókincs-gyapartítás: jóllehet nem elszigetelt, ún. kánaáni nyelv kialakítására akarjuk rábírnai a gyermekeket, de szükségük van olyan kifejezésekre elsajátítására, amelyek keresztyén létformánktól elválaszthatatlanok.

Alapvető keresztyén megnyilvánulásokra megtanít: pl. imádság, bocsánatkérés, hála.

A könyv felépítése

A könyv felépítése a Szentháromság munkáját követi.

Bevezető rész: A gyermek számára új helyzet, hogy iskolába jár. Sok bizonytalanság riaszthatja. A könyv első négy leckéje abban akarja megerősíteni, hogy van, ami nem változik körülötte akkor sem, ha iskolás lett. Vannak tartós közösségei, amelyek/akik támogatják. Érzelmi kötődéseiben megerősödhet.

I. rész: Az Atyáról szóló tanítás. Nem annyira a történeteken van a hangsúly, hanem azon, amire a történetek fölnyitják a szemüket: ti. a körülöttük lévő világra, mint Isten csodálatos keze munkájára. A természet nem maga Isten, de rácsodálkozhatunk benne Isten teremtő hatalmára. Itt szunnyadnak későbbi áhítatos megnyilvánulásaink első csírái. Aki a vizet, a kenyeret elsődleges jelentésében úgy ismerte meg,

Fodorné Nagy Sarolta

HITTAN 1.

tankönyv

Református Pedagógiai Intézet – 2001

hogy szomjazott utána, vagy többre becsülte, mint az édességet, az mélyebben átéli majd ezek másodlagos jelentését, amikor az élet vízeről vagy az élet kenyereéről hall. A könyv a teremtés történetét nem egyetlen órában mondja el, időt hagy a gyermeknek, hogy körülnézzen, csodálkozzon, és imádjá azt az Istent, aki mindezt alkotta.

II. rész: Jézus Krisztusról szóló tanítás. Jézust először mint gyermeket ismerteti meg, hogy a kis tanítvány minél előbb szembesüljön a ténnyel: Isten Fia ember is volt. Csakúgy, mint az első rész, ez is szokatlan, hagyományos hitoktatói témáinktól eltér, de úgy hoz újat, hogy nem rugaszkodik el a Kijelentéstől. Ót és újat vesz elő azért, hogy gyermeke még közelebb tudhassa magát Istenhez és Megváltójához.

III. rész: A Szentlélek munkájáról szól, amint megnyilvánul az egyházban ill. az általános kegyelem formájában minden emberben.

Az utolsó különálló fejezet úgy bocsátja el a gyermeket a nyári szünetre ill. a második osztályba, hogy érezze, sosem marad egyedül, és hogy Isten népe közé visszavárják.

A leckék felépítése

A hittankönyv 13 nagy egységből s egyenként 4-4 leckéből áll.

A témaköröket és az ahhoz tartozó történeteket a bibliai helyvel együtt minden egyes lecke címe feltünteti.

A történetek végén található egy-egy kérdés, amely alkalmat kínál rövid esti beszélgetésre.

Ugyanott olvasható *egy mondatnyi megállapítás* azért, hogy ha a gyermek szívesen betűzné maga is

a hittankönyvet, ne átláthatatlan betűhalmazzal kelljen szembesülnie, hanem egy számára is könnyebb sikeret ígérő, rövid tanítással. A leckék az év elején rövidebbek. A kérdések és az egymondatos összegzések kezdetben könnyebbek, a tanév vége felé arányosan összetettebbek.

A leckékhez *imádság* is tartozik. Ez kifejezésre juttatja, hogy a hittan több mint ismeretanyag: párbeszéd tanulása a Teremtővel. Nem minden szülő tud imádkozni. Ezért a könyv imádságokat is tartalmaz, hogy megtanulhasson minden gyermek Mennyei Atyjával beszélni.

A kép alatt fejből megtanulandó rövid bibliai idézet: az *aranymondás* áll. Ez a lecke üzenetét világítja meg.

Az *összefoglalásokban* dőlt betűvel olvasható az odatartozó leckék témája.

SZÁMUNK SZERZŐI:

Czeglédi Sándor
Czibula Ferencné

dr. Fodorné dr. Nagy Sarolta
dr. Kálmán Attila
Kása Ferenc
dr. Orbán Viktor
Papp Kornél
Pavletitsné Egressy Mária
Sólyom Uzonka
dr. Pótor Imre

tanár, Hódmezővásárhely
tanár, Jókai Mór Református Általános
Iskola, Nyíregyháza
főiskolai tanár KRE TFK
főgondnok, a Zsinat világi elnöke
lelkipásztor, Hódmezővásárhely
miniszterelnök
osztályvezető, Református Zsinati Iroda
mb. igazgató RPI
Miskolc, beosztott lelkész
lelkipásztor, Vásárosnamény

Rendelés	Megnevezés	Eladási ár	Viszont-eladók
..... pld.	A református óvodai nevelés keretprogramja – A református keresztyén hittanoktatás óvodai programja	500	455
..... pld.	Református hittanoktatási tanterv 1-6.	350	320
..... pld.	Református hittanoktatási tanterv 7-12.	350	320
..... pld.	Hittan 1. – tankönyv	890	810
..... pld.	Hittan 1. – feladatlapok	470	430
..... pld.	Hittan 1. – tanári segédkönyv	800	727
..... pld.	Hittan 2. – feladatgyűjtemény	470	430
..... pld.	Hittan 2. – tanári segédkönyv	800	727
..... pld.	Hittan 3. – feladatgyűjtemény	370	340
..... pld.	Hittan 3. – tanári segédkönyv	800	727
..... pld.	Hittan 4. – feladatgyűjtemény	380	345
..... pld.	Hittan 4. – tanári segédkönyv	650	590
..... pld.	Hittan 5. – feladatgyűjtemény	470	430
..... pld.	Hittan 5. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 5. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Hittan 6. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 7. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 7. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Hittan 8. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 9. – tankönyv	800	727
..... pld.	Hittan 9. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Egyháztörténet 1. (2. javított kiadás)	1.450	1.320
..... pld.	Egyháztörténet 2.	1.450	1.320
..... pld.	Hittan 12. – feladatgyűjtemény	500	455
..... pld.	Hittan 12. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Györi L. János: A magyar reformáció irodalmi hagyományai	745	678
..... pld.	Berényi Eszter: Irodalom 13-14 éveseknek	850	776
..... pld.	Berényi Eszter: Irodalmi szöveggyűjtemény	880	800
..... pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási segédkönyv (tanároknak)	800	726
..... pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási gyakorlókönyv (diákoknak)	640	585
..... pld.	Czibula Ferenc– Czibula Ferencné: Értő olvasás gyakorlókönyv	800	726
..... pld.	Czibula Ferenc–Czibula Ferencné: Irodalom segédkönyv	800	726
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin I.	500	455
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin II.	500	455
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin V.	800	726
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin VI.	500	455
..... pld.	Kiegészítő szempontok az egyházi iskolák biológia tanításához	350	320
..... pld.	Osztályfőnöki kézikönyv	1.000	910
..... pld.	Dr. Kiss Tihamér: A gyermek erkölcsi fejlődése	700	640
..... pld.	Fazekasné dr. Fenyvesi Margit: Figyelj, fülelj! Játsszunk a hangokkal	700	640
..... pld.	Dr. Pálhegyi Ferenc: Útjelző táblák	700	640
..... pld.	Gattyán Ilona–Kálmán Lajos–Zákányi Bálint: Minden	1.200	1.100

A megrendelő megnevezése:

A megrendelő címe:

Kelt. ...., 2001. .... - n

cégszerű aláírás

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél*
 Felelős szerkesztők:
Kulin Ágnes és *Nagy Villő*
 Szerkesztőségi Titkár:
Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@elender.hu

suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:

smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

Nyomdai munkák: AlfaPrint

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2001/2002. tanév számainak a kiadó címen lehet.

Megjelenik évente kilenc alkalommal Stichtig Hulp Oost-Europa és az Oktatási

Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

